

NÁRODNÍ HOSPODÁŘ

Miroslav Sutnar:

Proč neumíme prodávati.

Pan prezident řekl v obchodní komoře brněnské, že máme sice dobré inženýry a výborné praktiky, ale neumíme prodávati. Opravdu jest tento postřeh velmi dobrým vystižením situace. — Neumíme prodávati. (Jirí Hejda-Přítomnost č. 28.)

Obchodní podnikavost jest důležitější pro celý hospodářský život, než se snad na prvý pohled zdá. Umění prodati netýká se jen obchodníků. Neumíme u nás nejen prodati své dobré výrobky a přizpůsobiti se svou prodejní politikou moderním snahám, ale neumíme ani uplatniti v kancelářích vzdělání naší inteligence, neumíme využívat přírodních krás a své centrální polohy v Evropě. I využívání finančních prostředků jest konec konců »prodáváním« a i tu jsme ještě hodně pozadu za duchem obchodního světa.

Prodávání není tedy jen otázkou obchodu a průmyslu. Neumíme-li prodávati, nejsou toho příčiny jen v těchto hospodářských složkách, nýbrž v celé naší povaze a v našem veřejném životě.

Abychom byli dobrými obchodníky, ať již jsme samostatnými podnikateli, nebo zaměstnanci, ať vyrábíme zboží, nebo jen hospodaříme se svěřenými nám prostředky, potřebujeme podnikavosti a odvahy. Obchod vždy jest spojen s rizikem. Ten, kdo chce býti dobrým obchodníkem, nesmí se báti rizika, ale nesmí je opět lehkomyšlně vyhledávati. Riziko jest jen tehdy nebezpečné, když jest pro nás naprosto neznámou veličinou a když jsme pro naprostou neinformovanost odkázáni na jeho rozmary. Proto čelí moderní věda o umění prodeje riziku zkoumáním trhu, účelnou organizací prodejní sítě a plánovitou reklamou. Skoro všeobecně jsou u nás tyto pojmy v průměrném praktickém obchodním životě neznámy.

Amerika se chlubí svými úspěšnými lidmi. Nemáme zapotřebí, abychom jí je slepě záviděli, neboť porovnáme-li americké rozměry s malými možnostmi svého státu, najdeme i u nás jednotlivce, kteří se mohou stavěti po bok americkým selfmademanům. Chybou našich lidí však jest, že mají jen odvalu —, nikoliv ale podnikavost. Umí se vypracovati s prostého řemeslníka, nebo dělníka na majitele velké dílny, nebo dokonce továrničky, ale jakmile pak mají pokračovati v dalším využívání svého úspěšného začátku, shledávají, že jim dochází dech. Ve velkém podniku museli by již postupovati velkoryseji a musejí také postoupiti velkou část řízení i dozoru jiným lidem. Velký podnik potřebuje bystrý smysl pro účelnou organizaci, která by nepřinesla sebou byrokratismus a zbytečné ztráty. V tomto stupni již naše povaha nedostačuje a poznáváme jak málo se nám dostává obchodní tradice.

Ing. Harrington Emerson, předchůdce Taylora ve vědeckém řízení práce, který též nedávno byl v Praze

hostem M. A. P., nazývá nejlepšími obchodníky kamelety a po nich prodavače ovoce. Z těchto mladých hochů vyrůstají v Americe desítky velkých lidí, jejichž životopisy se nám v Evropě zdají pohádkami. Obchodní nadání těchto drobných lidí spočívá v prvé řadě v tom, že znají lidi a jejich přání. Naučili se také již od počátku, že vydělaný dolar jest naprosto bezcenný, když se nechá neproduktivně ležet a že nejlepší cestou k výdělku jest hledati příležitost a tuto příležitost pak co nejvíce využiti. Neustupovat přechodným překážkám, nelekat se neúspěchu, ale přemýšlet o jeho příčinách a jak je odstraniti. Není obchodního jednání, které by nevyžadovalo týchž předpokladů, třebaže je v obvyklém obchodě označujeme jinými termíny.

U nás nejsme zvyklí hledati příležitost. Lpíme na dřívějším přežitku cechovnictví, že když se zapracujeme v jednom oboru, že musíme také v tomto oboru vypít každou hořkou kapku a ztratiti třeba poslední haléf.

S podnikavostí postupujeme jinak. Rozhlédneme se kolem sebe, a hledáme. Zdá-li se nám, že jsme našli vhodný předmět, na němž bychom se mohli uplatniti, máme zkoumati trh. Máme se přesvědčiti, zda statistiky i hospodářské zprávy skutečně potvrzují náš dojem. Zda jest potřeba našeho zboží, vyhovují-li majetkové poměry občanstva jeho ceně a nejsou-li nějaké národnostní, nebo teritoriální předsudky nebo překážky. Nespokojíme se však jen tímto povšechným zkoumáním. Ve svém okolí ptáme se i samotných spotřebitelů. Musíme předem znáti jejich názor a přání. Jestliže takto si pak připravíme svůj první krok, nemusíme si již báti rizika, neboť nás nečeká hazardní a nejistá hra, ale jen zkouška naší houževnatosti a obratnosti. Takového zkoumání trhu nezná u nás ani živnostník, ani úředník hledající práci a prodávající tedy svoje znalosti. Věříme příliš mnoho instinktu, ale nedáváme si práci s jeho přezkoušením. Této národní pohodlnosti děkujeme také za to, že tak mnoho našich chytrých lidí hned na začátku jde do státních služeb, aby byli zbaveni rizika existenčních starostí, třeba se toto riziko lépe vyplácí.

K umění prodávati jest potřebí smyslu pro účelnost organizace prodejního aparátu a pochopení pro význam reklamy. Organizace prodeje vyžaduje větších příprav, než pouhé rozdělení okresů zástupcům, nebo získání několika cestujících. Využití možností reklamy předpokládá pak pečlivou přípravu a naprostou znalost podmínek, v nichž bude nutno pracovati.

Reklama vyžaduje velkou sebedůvěru podnikatele. Vyžaduje též odvalu vsaditi větší částku s vědomím, že se nám vrátí až po určité době z úplně jiných rukou, než do kterých jsme ji vložili. Reklama však vyžaduje v prvé řadě pečlivou přípravu a propracovanost. Stejně jako u organizace lze snadno najíti vůdčí myšlenky, ale houževnatou práci nutno je pak přesně uplatňovati v praxi, než přinesou první ovoce, tak i u reklamy nepomůže sebevětší finační pohotovost a odvalu, neumíme-li připravit celý podrobný plán, který pečlivě přezkoušíme a který pak při uskutečňování má již jen v detailech splňovati předpoklady, s nimiž určitě počítáme.

Není lepších prodavačů nad zástupce, kteří prodávají při osobní návštěvě. A nikdy se nedaří lépe jejich obchodům, než když již znají ty, kterým chtějí prodati. Stejně i v každém obchodě máme znáti obecnost, na jehož důvěře chceme postavit svůj prodej. Jítí mezi lidi a poznati jejich povahu jest zásadním předpokladem dobrého obchodu s trvalým úspěchem. Obchod má být podle moderně raženého hesla, přineseného z Ameriky, Službou. Chceme-li skutečně někomu posloužiti, musíme znáti co potřebuje a za co bude chtít zaplatiti. Kdyby dnes na příklad cukerní průmysl pochopil jak mu škodí naprosté odcizení se spotřebitelům, našel by možná snadno dobrou a výnosnou cestu, jak může si v domácí spotřebě podstatně pomoci ze své tísně. Není přece nutno vždy jen pěstovati v obchodě diplomatické řešení problémů dohodami se státní pokladnou a naprostým opomíjením toho, kdo hlavně cukr kupuje. Jest statisticky dokázáno, jak škodí spotřebě cukru u nás — přes to, že jsme moučnickový národ a že pijeme kávu třeba i pětkrát denně — že spotřebitel dívá se na cukrovar jako na neznámý a naprosto mu odcizený podnik, jehož zisky — neznámé velikosti — plynou do neznámých kapes a jenž zcela zřejmě různým odstupňováním cen, bez veřejného odůvodnění, projevuje svůj nezáměr na jeho spokojenosti. Kdyby však cukrovary se odhodlaly věnovati třeba 5 milionů na propagaci větší spotřeby cukru, kdyby pak si našly pro tuto propagaci skutečně vhodné lidi a kdyby dbaly, aby byla tato jejich společná akce výborně propracována do nejmenších detailů, poznaly by jistě za krátkou dobu, že i na tak malém území, jako jest náš stát, lze vhodným a účelným využitím kapitálu získati na trhu mnoho a mnoho odbytu a za slušnou cenu.

Setkáváme se dnes všude s důkazy, jak špatnými jsme obchodníky. Podíváme-li se však po příčinách, vidíme, že není možno klásti vinu jen obchodníkům. Stavíme se ještě dnes u nás nepřátelsky vůči obchodu a tak jakú kdysi národohospodáři neuznávali hospodářskou užitečnost obchodu, tak i dnes ještě nevidíme ve veřejném životě nic jiného, než že obchod zdražuje cenu výrobku, za kterou jej lze dostat v továrně. Kdybychom měli více pochopení pro význam obchodu, byli bychom již jistě dnes o mnoho dále ve svém hospodářském vývoji. Kdybychom našemu obchodu nahradili nedostatek tradice dobrým vyučováním a literaturou o moderním obchodním podnikání a o užitečnosti reklamního umění, kdybychom se v odborných organizacích i v denním tisku snažili propagovati tyto zásady intensivně ve vlastní prospěch těch, jimž máme sloužiti, pomohli bychom jen rychlejšímu vymanění se z nedostatku dřívější výchovy.

Dnes již i v Německu, Švýcarsku, Rakousku, mají denní velké listy pravidelnou přílohu o reklamě a o umění prodeje. U nás mimo přechodné pokusy v nevhodných listech, nenajdete do dnes v denním tisku ani články o obchodu a o reklamě, nebo o podnikavosti. Pomalu již skoro ve všech okolních státech budou mít školy reklamy. V Rakousku mají již vysokou školu reklamy a od začátku školního roku budou vyučovati reklamě i na obchodních školách. U nás zůstáváme stále ještě lpěti na překonaném předsudku dřívější doby, že reklama jest jen humbukem pomáhajícím klamati spotřebitele, že jest národohospodářsky neproduktivní, a že tedy nenáleží ani do osnovy vysoké školy obchodní, která má být střediskem obchodního našeho vývoje.

Z velké části zbytečným a neproduktivním ztracením času v politických a spolkových debatách ubíjíme v kaž-

dém energii pro budování poznenáhlé samostatné existence. Své inteligenci stavíme stále jako vzor využití znalostí theoretických na místech s honosivým titulem, kde však opět pracují pro theorii a kde nepřijdou ve styk s praktickým životem, a kde také nelze vědomostí zhodnotiti v plné míře. Nenaučili jsme se ještě oceniti práci těch drobných podnikatelů, kteří při těžké práci jsou vystaveni největšímu riziku. Nedáváme u nás za vzor mladým lidem ty drobné prodavače, kteří postupem doby uměli se vypracovat na skutečného obchodníka, řemeslníky, kteří se stali továrníky, a úředníky, kteří se osamostatnili. Považujeme to jaksi za otázku peněz a nemilujeme veřejně přiznati penězům tu oceňovací hodnotu, jakou jim musíme přiznat v praxi. Zapomínáme však, že podnikatel, který po celý svůj život rozšiřuje svou továrnu, že obchodník, který rok od roku rozšiřoval svůj obchod, musel se po celý svůj život učiti, přizpůsobovati novým poměrům a překonávati riziko. I když zbohatnul v této době, přece jest vždy vysazen nebezpečí náhlé ztráty, a neměli bychom jeho majetek považovati za vyřízení a splacení jeho zásluh.

Uplyne ještě asi mnoho vody, než se budeme dívati na výrobce i obchodníka jako na všeobecně záslužné osoby. Až v reklamě neuvídíme klamání lidí, v meziobchodě zdražování naprosto zbytečné, a ve výrobci člověka toužícího po rychlém zbohatnutí, budeme mít připravenou půdu, abychom si vychovali lidi s větším smyslem pro praktický život a tedy i pro řešení otázek, které staví jednotlivci i státu.

Pověsti i oblibě obchodu uškodila válka. Potřebujeme si však všimnouti, že v uplynulých deseti letech stal se obchod daleko dokonalejší součástí hospodářské struktury státu, než byl před válkou. Obchod jest dnes vědecky propracován v pevnou formu služby veřejnosti a jest proti jiným vědám její zvláštností, že vznikla z praktických zkušeností a má též bezprostřední vliv na praktický život. Umění prodávati neříká jen obchodníkovi jak zvýší svůj obrát a tím také zisk, ale radí i zaměstnanci jak lépe se uplatní pro svého šéfa a jak tedy rychleji může se domáhati zvýšení platu. Učí prodávati umělce, který zpeněžuje svůj talent, úředníka i dělníka. Jest přineseno z Ameriky a tedy nese též stopy přílišného materialismu dolarového království. Ale porovnáme-li tento americký materialismus, kterému jsme se před lety smáli s povýšeností, a který se nám přece často zamlouvá, s naším měřítkem životního úspěchu, musíme přece jen přiznati, že dolar jest dobré měřítko pro životní úspěch a že můžeme-li spoléhati na přísné dodržování zákona gentlemanství a »fair play«, jest často spravedlivějším měřítkem, než formální čestná uznání.

Amerika jest zemí obchodu. I když bychom nechtěli žítí podle jejich pravidel, může nám nejlépe ukázati, jak mnoho ztrácí špatný obchodník, jak plýtvá špatný obchodník penězi a jak těžko si špatný obchodník pomáhá z nesnázi. — Budeme-li uměti lépe prodávati, ubráníme se snadněji neúčelnému rozhazování peněz, které jsme vydělali, porozumíme lépe pojmu veřejného statku a lépe i rychleji budeme uměti řešiti krise, které nás stále zaměstnávají. Naši lidé nebudou pracovati na místech, kde se nemohou uplatniti a kde musí proto býti nespokojeni, stát nebude se muset zabývat podnikatelskými otázkami, které nespadají do společných zájmů celku, ale bude muset jinak hospodařit s penězi, které podle theorie mu poplatnictvo svěřuje ke správě. Nebudeme zvýšenému cizineckému ruchu připravovati přivítání,

kteře každého spíš vyháňí zase za hranice, nebudeme kupovati drahé banány místo vyváženého dnes netříděného ovoce, na němž vydělává cizina. I bez státní subvence budeme uměti řešit bytovou krizi velkorysou akci hromadných a tedy i levných staveb, na nichž vydělají nejen podnikatelé, ale i nájemníci. Budeme-li všichni jednou aspoň trochu uměti prodávati, naučíme se také řešiti každý problém jen tak, aby vyhovoval oběma stranám, a aby byl rozřešen spravedlivě, neboť se naučíme, že nespravedlnost se ani v obchodě nevyplácí. Poznáme, že jak reklama, tak i obchod mají zásadní požadavek: jakost a pravdu: a že tato zásada se i v soukromém životě uplatňuje nejbezpečněji.

Neumíme prodávati. — Jest již čas, abychom se to naučili.

V Ě D A A P R Á C E

Václav Koenig:

Vzdušný zápas Československa.

Tento týden začínají se v Praze několikadenní přede hry jedné z nejvýznamnějších středoevropských leteckých událostí v tomto roce: vylučovací závody pro soutěž »Let Malou dohodou a Polskem 1928«.

Je ještě v paměti, jak vznikla tato soutěž a jaké zkušenosti (smutné) udělalo s ní loni Československo. Myšlenka, pořádati každoročně zvláštní soutěž vojenských letadel států Malé Dohody a Polska, vyšla loni v zimě od Aeroklubu království SHS a byla ve všech těchto státech, jimž Aeroklub SHS zaslal své návrhy k dobrozdání, přijata se sympatiemi. Zejména my neměli jsme od počátku příčiny pohlížeti na takový podnik nepříznivě: máme přece letectví velmi slušné úroveň, máme také až příliš velký letecký průmysl, pro který taková soutěž mezi spřátelenými státy, z nichž ostatní nemají samostatného leteckého průmyslu, mohla míti značný význam komerční a odbytový. Soutěž taková, zejména při každoročním opakování, mohla býti nejen manifestací mezistátní solidarity a přátelství čtyř středoevropských států, ale také živým dokladem značné shodnosti leteckých potřeb těchto poměrně malých států, což by opět nebylo bez významu pro naše letecké podnikání. Polsko, Rumunsko i Jugoslavia jsou při tom odedávna odbytištěm francouzského leteckého průmyslu, a průmysl československý, který se v posledních letech pokouší proniknouti na tyto trhy, mohl v případném (a očekávaném) úspěchu svých strojů nalézt značnou morální podporu svých snah, jež mohla přesáhnouti rozměr Malé dohody a míti značný vliv na jeho upevnění v okrajových státech, na Balkáně a v Malé Asii. Podnět Jugoslavia byl přijat ve všech státech, jimž byl nabídnut, se sympatiemi, a jako iniciátor ujal se loni v srpnu jihoslovanský aeroklub organizace prvního tohoto závodu (podle úřední sportovní terminologie soutěže), jistě dosud jedinečného v leteckém životě: čtyři státy závodí svými vojenskými letadly na prostoro rovněž čtyř států. Avšak při uskutečnění závodu odpadl jeden z účastníků: Rumunsko. Jeho neúčast na závodu byla odůvodněna ohledy finančními, ač zajisté při tom hrály úlohu také zřetele jiné, — nebylo dlouho po smrti Ferdinandově, pak také Rumunsko nebylo v té době patrně dosti připraveno technicky. V dů-

sledku toho byla loni trať soutěže zkrácena o úsek rumunský a závod se konal na trati: Bělehrad—Bratislava—Praha—Varšava—Bělehrad.

Československé letectví pohlíželo k tomuto závodu se zájmem vstříc, ale československá účast na něm skončila se, jak známo, úplným neúspěchem. Žádné československé letadlo nedoletělo k cíli. Psali jsme po závodu v *Prítomnosti* o tomto československém neúspěchu. Vina byla hledána leckde: ve špatných provozních hmotách, i v domnělé špatné organizaci československé účasti se strany Aeroklubu RČS a v leccěms jiném. Ovšem — i když byly snad po této stránce některé závady, nebyly příčinou tyto důvody, nýbrž z části smůla (aby praskla nába u vrtule, je příhoda tak řídká, že skutečně nelze mluvit než o nešťastné náhodě), z části příčiny jiné: bezprostřední — poškození letadel při nedobrovolném přistání, vzdálenější — jak jsme uváděli právě my — skutečnost, že do závodu se šlo s letadly novými, nedostatečně vyzkoušenými, nezaběhanými, hotovými v poslední chvíli, s motory, s nimiž se drak ještě nesrostl v úplně harmonický celek a které jediné v důsledku náhodných poruch byly vyřazeny, ač jinak měly vyhlídky na vítězství: z Bělehradu do Prahy odletěly stroje v rekordním čase (také důkaz, že vinou poruchy nebyly špatné provozní látky, jež prý letadla dostala v Bělehradě). Továrna Avia, která předvíдалa loni takovou možnost, závod neobeslala k své veliké pozdější spokojenosti. Bylo by zbytečné znovu rozvíjeti tuto dávno přebolenou otázku a diskusi, ale faktem zůstalo, že přes zřejmě zcela náhodný výsledek závodu neúspěch československých letadel měl nepříjemné důsledky především prestižní a pak do jisté míry a nepřímou také obchodní, neboť směry, přející francouzské orientaci, byly jen posíleny. Bylo zřejmo, že při příští příležitosti bude musit Československo vynaložit všechny své síly, aby svůj neúspěch napravilo.

Před touto možností stojí Československo v letošním závodě, jehož pořadatelství přešlo na nás automaticky letos (napřesrok bude to Polsko). Pokud jde o organizaci soutěže, lze ji pokládati za dobrou. Proposice vypracované Aeroklubem RČS a opravené podle přání ostatních zúčastněných států, vyhovují, zdá se, lépe smyslu soutěže než proposice loňské. Na rychlost letadel bere se zřetel především ve vylučovací zkoušce, při níž se vyžaduje, aby letadlo bylo schopno rychlosti nejméně 200 km za hodinu. Vlastní závod, jenž spočívá v přeletu trati Praha—Prostějov—Krakov—Varšava—Lvov—Jassy—Bukurešť—Bělehrad—Záhřeb—Brno—Praha (3.111 km) s povinným přistáním v každém z těchto míst vyjma Prostějova a s povinným přenocováním v Bratislavě, slouží k zjištění průměrné rychlosti na dlouhé trati, avšak pro konečné klasifikování letadel spadají v úvahu ještě jiné drobnosti, důležité pro posouzení výkonu vojenského letadla. Hodnotí se ještě užitečné zajištění (bez provozních hmot), které prakticky znamená vojenské zatížení letadla (kulometry, přístroje, případně munice, bomby atd.), a konečně i schopnost letadla stoupati do výše 5000 m, podle nynější teorie pravděpodobně válečné prostoro letadla vyslaného do boje na dálku. Vzájemný poměr těchto složek je vystižen vzorcem, v němž průměrná rychlost na okružní trati je násobena vojenským zatížením a dělena časem, potřebným k výstupu do výše 5000 metrů, zjištěným v klasifikační zkoušce po závodu. Letadlo, vynikající snad velmi značnou rychlostí, avšak s malou stoupavostí a únosností, tedy letadlo

proti vojenskému úkolu jednostranně vyvinuté, ztratí své výhody rychlostní tímto zřetelem na ostatní žádoucí vlastnosti letadla, a naopak. Zdá se, že tato formule, která ovšem nefesí vše, nač musí bráti zřetel voják, přec jen je nejspravedlnější vzhledem k tomu, že právě hodnotí hlavní žádoucí vlastnosti bojového letadla. Rovněž byla učiněna opatření o zajištění řádných provozních lhůt, organisována dokonalá služba meteorologická a tak dále.

Jestliže bylo možno očekávat, že letos Československo připraví se na soutěž mnohem lépe než loni, pak ovšem nelenily ani ostatní státy a hlavní jejich letečtí dodavatelé, to jest hlavně francouzské letecké továrny Potez a Breguet. Podle proposit je přípustna účast 6 letadel z každého státu, a Polsko i Jugoslavie vysílají do závodu plný počet letadel, Jugoslavie s rezervou dvou záložních letadel. Rumunsko přihlásilo pět letadel, k nimž však se pohlíží s velkým zájmem a která budou nebezpečnými konkurenty. Přehled konkurence, s níž československé letectví bude musit zápasit, vypadá nyní takto (počítáme při tom i dvě rezervní letadla jihoslovanská, neboť není dosud známo, která to jsou z 8 letadel, ohlášených Jugoslavií): Nejsilnější bude v závodu zastoupena továrna Potez s typem 25, již je přihlášeno 9 letadel (4 Jugoslavie, 2 Rumunsko, 3 Polsko), kromě toho pak Rumunsko přihlašuje monoplan Potez s motorem Hispano-Suiza 600 HP, továrna Bréguet je zastoupena čtyřmi letadly typy 19 (po dvou od Rumunska a Jugoslavie); jinak jsou přihlášena dvě letadla domácí výroby jugoslávské Fizir (loňský vítěz) a dvě letadla polská (WZ a Lublin). Bude tedy šest československých letadel zápasit s 12—14 letadly francouzskými. Při tom letadla ta jsou připravena pro závod dokonale přímo od francouzských továren, které zřejmě vynakládají všechno své úsilí a již dávno činí přípravy, aby závod vyhrála jejich letadla. Při tom zřejmě klade se velký důraz na zdar letadel rumunských (Rumunsko je dosud úplnou doménou francouzského průmyslu). Jak již řečeno, letadla ta jsou nejnebezpečnějšími konkurenty, a nejlépe připravenými. Jsou opatřena motory Hispano Suiza 600 HP a při tom monoplan Potez je nejposlednější novinkou francouzské letecké výroby, která vlastně teprve na malodohodovém závodě představí se mezinárodní letecké veřejnosti. Letadlo nebylo ještě ani vystaveno na nedávném leteckém salonu pařížském, a teprve v posledních číslech odborných leteckých časopisů francouzských objevily se o něm zprávy. Letadla jdou do závodu přímo z mateřské továrny a rumunští piloti odlétli s nimi z Paříže, kde letadla byla důkladně přejímána, teprve toto pondělí.

Ovšem také ostatní státy jsou mateřskými továrnami dokonale vypraveny, a důležitost, jaká se přikládá závodě, je patrna z toho, že továrny drakové i motorové pošlají všude své mechaniky, aby všechno pro závod technicky připravili. Za těchto okolností budou hlavními soupeři československých letadel letadla francouzská, a malodohodový závod lze zcela právem pokládati také za prestižní zápas francouzského leteckého průmyslu se všemi jeho nepoměrnými možnostmi proti leteckému průmyslu československému, a který čeká čestný, ale velmi těžký zápas. Ovšem musíme podotknouti, že také cny československé stroje, pro které byly objednány nejsilnější Hispanky, našly takové ošetření, což je ovšem zájmem motorové továrny, z níž by si mohly vzít příklad její československé kolegyně.

Jak stojíme my proti tak silné a připravené konkuren-

ci? Letos přihlásily letadla všechny československé továrny letecké, a počet přihlášených letadel přesáhl dosti velkou měrou počet k letu přípustný. Ježto přihlašovatelem je vojenská správa, čekal ji nepadný úkol, rozhodnouti o tom, která z nich mají býti definitivně vyslána do závodu. Úkol ten postavil ministerstvo do málo příjemné situace, že v každém případě dostane vynadáno. Ministerstvo mělo na vybranou dvě možnosti: buď předem rozvrhnouti rovným dílem letadla mezi jednotlivé továrny, nebo zkoušením každého jednotlivého letadla zjistiti jeho šance pro závod a podle toho rozvrhnouti přihlášky. Ministerstvo rozhodlo se, podle mého názoru správně, pro eventualitu druhou, spojilo ji — rovněž správně — se zájmem, aby se závodě zúčastnily všechny továrny, takže výsledek rozvrhu je takový: 4 letadla Šmolík Š-16, 1 letadlo Aero A-30, 1 letadlo Avia BH 26. Pokud jde o otázku motorů, nejsilnější a zahraniční konkurenci nejvíce odpovídající jsou motory Hispano Suiza na dvou z letadel Š-16, k nim se pak druzí motory Jupiter 420 HP, zabudované na jednom letadle Š-16 a na letadlech A-30 a H-26. Krom toho jsou motory Škoda-L 450 HP zabudovány na 1 závodním a 1 letadle Š-16 a na rezervním letadle A-32 (ode všech továren je totiž hlášeno po 1 rezervním letadle). Charakteristické je, že vůbec zmizely motory Lorraine-Dietrich s našich letadel. Piloti jsou vesměs známí a osvědčení letci.

Ovšem přes všechny přípravy jsou továrny naše hotovy se svými pracemi — až snad na Vojenskou továrnu na letadla, která však poměrně měla tento úkol nejsnadnější — teprve v poslední chvíli a tréning, kterému se piloti mohou věnovat vlastně teprve od pondělka, je velmi krátký. Doufejme však, že letadla odpovídají úkolům na ně kladeným a že tréning neukáže slabín, které by již stěží bylo možno napravit.

V každém případě závod letošní bude velmi zajímavý, a zápas bude tuhý. Od 3. až do 11. t. m., kdy asi teprve budou známy definitivní výsledky, bude průběh závodu sledovati letecká veřejnost s napjetím a krajním zájmem. Zda však bude jej také sledovati širší veřejnost, jak by jej sledovala nesporně veřejnost francouzská, kdyby se závod konal ve Francii?

PSYCHOLOGIE

F. K. Stabihoudek:

Sociologická črta o neurosách.

Otázka různých druhů neuros vyjaňuje se pomalu na klinickém lůžku a přechází na pole sociálně hygienické. Začala Beardovou formou, známou od roku 1882 pod jménem neurasthenie, spojila se s historií a jejím zajímavým komplexem, doplnila se znalostí vnitřní sekrece a po vyloučení pathologického podkladu různých onemocnění míšních a mozkových, kterým lékaři říkají organické choroby, objevil se obraz trpícího individua pod jménem neurosa. Populárně řečeno, je to stejný obraz nemocného o známých devadesáti devíti nemocích, což má vyjádřiti celý rejstřík příznaků, jimiž neurotici trpí. Jinými slovy vyjádřeno, po vyloučení všech možných organických chorob u neurotika dospíváme do oblastí neurosy. Klinika dosud neočistila pojem této nemoci (nervosy) od různých domněnek a dohadů, pokud se

týče jejího původu. Zachytila však v dosti určitých rysech obraz této choroby, naznačila její příčiny a léčení.

Ve všech myslích kulturních národů splývá úzce pojem neurosy se slovem rozčilení. Teprve v druhé řadě přichází v úvahu přepracování, vyčerpanost, zaměstnání aneb nedostatečná výživa. Chce-li průměrný inteligent vyjádřit své chování, nepokoj, říká, že je nervosní nechlutenství omlouvá nervosním žaludkem, má nervosní myšlenky, nervosní chuži, spánek atd. Slovo »nervosní« dostalo se prostě i do mluvy obyčejné a stalo se běžným pojmem, takže starší lidé divili se, že jest tolik mladých nervosních lidí. Ku podivu běžná mluva dosti dobře pochopila představu této nemoci, mýlí se však v názoru na její původ a příčiny.

Neurotické obtíže a poruchy vyskytují se, jak se předpokládalo, jen u lidí, kteří snad léta pracovali při nedostatečné výživě, byli přetěžováni prací aneb prodělávali těžké životní boje, překážky, duševní otřesy atd. Stejně často přicházejí tyto obtíže i u dětí a mladistvých osob, kde nedá se mluvit o těch afektech a příčinách jako u lidí dospělých. Naopak zase jest mnoho starších a starých osob, prodělávších těžké otřesy duševní i fyzické, u kterých těžko se dá mluvit o nějaké formě neurosy. Vědecké zkušenosti nás poučily, že ku vyvolání neurosy nestačí pouhé vlivy, jdoucí z venčí (exogenní) aneb odehrávající se vnitř individua. Skoro vždy běží o zvláštní zděděnou a dědičnou konstituci individua, kterou zoveme neuropathickou. Samozřejmě však jest, že i vlivy vnější mají význam pro intensitu neurotických obtíží a dlužno předpokládat, že jsou i některé neurosy, získané během života následkem dispoice ku př. po nadměrném požívání alkoholu, nikotinu, následkem stálých otřesů atd.

Ze dědičný moment jest silně rozhodující pro vznik neuros, dokazují nejen obsažné články a zkušenosti lékařské o neuropathických dětech a kojencích, nýbrž často při hromadných neštěstích jak tomu bývá na dráhách, v divadle, dole, při požárech působí afekt jen u lidí zvlášť disponovaných a k těm především patří individua s neuropathickou konstitucí. Pouze tímto způsobem dovedeme si vysvětlit, proč stejný afekt vyvolává u různých lidí různé obrazy neuros aneb zanechá jiné ve lhostejnosti.

Každý pokus, který by chtěl rozdělit lidi na zdravé a nervosní, musel by ztroskotat. Bylo by to stejně tak těžké jako určovat hranici mezi zdravou a nezdravou myšlenkou aneb mezi chudým a bohatým člověkem ve smyslu štěstí života. Jsou totiž iracionální čísla různých přechodů od těžce nervosních lidí ku stěží dokázatelné konstituci neuropathické a konec konců různé vnější vlivy často u »zdravých« lidí vyvolávají zjevy, které vlastně nepatří mezi neuropathie. Jak lze tudíž nalézt měřítko pro posuzování neuros? Za tím účelem kvalifikujeme neuropathickou konstituci dle toho, jak dalece přesahuje aneb nedosahuje typu středního člověka. Vážky, na kterých se toto měření děje, jsou trojího druhu. Měří se dráždivost organismu, citlivost a únava. A zde jsme již u nervosního člověka naší doby.

Tělesný typ neuropatha představuje nám štíhlé vysokorostlé individuum s průsvitnou, měkkou kůží, řídkým vlasem a po většině nápadně mladistvým zjevem. Zvýšená dráždivost jeví se již u dětí neuropathických ve formě vrhnutí při houpání, jízdě, dále častým pomočením, náklonností ku mdlobám, měnivostí barev v obličejí atd. U starších objevují se poruchy rovnováhy, oběhu krevního, poruchy funkce měchýře močového, nesnášením

malých dávek jedů jako jest ku př. alkohol (idiosynkrasie), značné pocení za tepla, nápadná bledost za studena a pod.

Přecitlivělost v čistě psychickém slova smyslu jeví se v daleko prudší reakci na různé impulsy jako jest ku př. tlak, chlad, světlo, tón, chuť, čich atd. Co druhého činí lhostejným aneb nepatrně reagujícím, to u neuropatha vyvolává značný pocit nelibosti a nepokoj. Ono nekonečné množství různých druhů dráždění, které přichází nejen z okolního světa, nýbrž i z vnitřních orgánů individua, vede u neuropathů ke stavu, kde převládají pocity nelibosti a nesmírné dráždivosti. Z toho resultuje špatný spánek, stálá únava a nechť k jídlu.

Jinými slovy řečeno, organismus neuropatha jest aparát, na němž nastávají daleko větší výkyvy ve smyslu nelibosti a nevěle než u průměrného člověka. Jest to chudák. Jeho oblast bolesti a nelibosti je příliš rozsáhlá a jeho život podobá se útěku před dráždivými vlivy. Tím zapadá do stále větší hloubky bolesti. Jediným lékem jest otužování, zvykání a zvětšování odporu proti dráždivým vlivům, kterážto vlastnost je u normálního člověka zcela instinktivní. Němci správně se vyjadřují: Ne »Reizflucht«, ale »Reizgewöhnung«. Tudíž správnou methodou léčení jest neutíkat před dráždivými vlivy.

Tento typ člověka má některé zajímavé stránky sociologické. Jeho jemný aparát smyslový resp. psychický dovoluje mu uplatnit se především v oblasti, kde převládá práce duševní. Většinu vynikajících lidí přítomnosti i staré minulosti počítáme právem k neuropathům. Patří sem malíři, básníci, herci a umělci různých kategorií. Opomíjíme úmyslně problém genia a jeho tvorby. Dlužno však protestovat proti názoru berlínské školy (Stier) jakoby neuropath neměl smyslu pro vedení a koncentraci vůle na velké cíle. Napoleon byl typický neuropath, snad ještě víc — ve svých záchvatech — a přece nikdo mu neupíral silnou vůli. Vždyť i organické choroby, jako jsou afekce míchy a mozku mají současně příznaky neuropathické a na počátku choroby skoro výhradně jen tyto. Mezi podobné zjevy patří Nietzsche, Heine atd. Rozborem však této otázky bychom příliš daleko zabíhali na pole pathologie.

Hlavním znakem sociologickým u neuropathů zůstává jak bylo naznačeno, vyhýbání se práci tělesné. Příčinou toho jest vysvětlena dispoice k bolestem a nápadně únavě, která nutí individuum k práci jiné, pohodlnější a na druhé straně citlivější aparát psychický nachází více možnosti k uspokojení v práci duševní. Pokud neuropathi se zabývají prací fyzickou, vybírají si zaměstnání, kde více záleží na obratnosti než na tělesné síle. (Stávají se mechaniky, knihaři, obchodníky a nikoliv nádeníky, kočími, topiči atd.) Při volbě povolání neurosní člověk volí jakoby instinktivně aneb v plném vědomí nedostatku své konstituce taková, která se mu zdají býti vhodnější. Muž, který jest vědom své síly a schopnosti, touží být důstojníkem, letcem, kovářem a pod., Neuropath dává přednost zaměstnání v lesním úřadě, učitelství, v umění, učí se krejčím atd.

Jiná instinktivní tendence neurotiků vede je ze známých důvodů k tomu, aby volili zaměstnání taková, která zabezpečují stáří, která jsou stálá, pod pensí a pod. Jsou to především státní a jiné veřejné úřady, které odpovídají jejich požadavkům. Z toho vyplývá přeplnění podobných úřadů neurotiky. Jejich mentalita a mechanická práce v úřadech stále stejná a spoutaná nehodí se pro jejich zdravotní stav. Tito nemohou býti spokojeni se

svým zaměstnáním, stávají se nemocní, potřebují zotavování, stále odjíždějí na dovolené a předčasně odcházejí do pense. Jest to prostě důsledkem toho, že zaměstnání podobná neodpovídají terapeutickým požadavkům jejich nemoci.

Zajímavým dokladem tohoto jest známá nervosita, časté dovolené a hlášení nemocí u veřejných úřadů, zejména tam, kde existuje kouzelná »definitiva«. Stier upozorňuje na malé procento nemocnosti u nedefinitivních úředníků a zvýšený počet nemocí u definitivních v poštovních úřadech. V Německu v době odbourávání počtu úřednictva bylo nepatrné (procento nemocnosti. Hned však stoupl po zavedení definitivy. K tomu ironicky poznamenává Stier, že běželo o »Gesundungsepidemií«. Jako příčina tohoto zjevu pokládá se pokles energie ku překonávání neurotických obtíží následkem zavedení definitivy, což s hlediska léčebného znamená nesprávnou metodu. Proto jest otázkou, zda sociální opatření mají terapeutický vliv na neurotiky. Stier doporučuje, aby definitiva u veřejných úřadů byla zrušena. Jest to zajímavá otázka pro lékaře, jinak však otázkou sama pro sebe.

Již v povaze konstituce neuropathu, v jeho přecitlivělosti, předrážděnosti a snadné lekavosti jest dána možnost častějšího úrazu v jeho všedním životě i zaměstnání. V běžné mluvě jsou známy »smolaři«, choulolistivé děti, »kam šlápne, tam tráva neroste«, říkají lidé. »Štípane-li ho něco, hned leží, nesmí jít na ulici« a pod. Toto potvrzuje psycholog Marbe, který statisticky zjistil, že u pojištěnců, kteří v prvních 5 letech neutrpěli úraz, jest pravděpodobnost k úrazu v dalších 5 letech nepatrná. U lidí pak, utrpěvši úraz v prvních 5 letech, jest pravděpodobnost úrazu v dalších daleko větší. Jinými slovy, náhodnost úrazu jest odvislá od osobnosti lidí.

Marbe upozorňuje, že neurotikové mají zvýšenou tendenci k úrazu a sice proto, že mají malou duchapřítomnost, jsou zmateni a snadno polekáni. Podobnou zvýšenou tendenci možno pozorovati u zdravých individuí po zvýšené únavě prací, jak tomu bývá v hodinách poledních a večerních. Samozřejmě, že u neurotiků jest únava dříve a značnější. Jak důležitou jest otázka lehké únavy neuropathů, ukazuje Tram ve své statistice o zaviněných úrazech na pouličních drahách. Zvýšenou dráždivost neurotickou zjistil v šesti procentech u těch, kteří nezavinili žádného úrazu, naproti tomu u těch, kteří způsobili resp. zavinili nějaký úraz, našel 45% neurotických zjevů. Marbe dodává, že jest to stejné, má-li někdo tendenci utrpět úraz aneb zavinit, čímž chce říci, že neuropath jest smolařem nejen pro sebe, nýbrž i pro své okolí.

Jsou ještě jiné velmi důležité vztahy mezi neurotiky a úrazy povahy hlavně národohospodářské. Běží o všechny ty procesy, které v tisících probíhají různé soudní instance a týkají se nároků na úrazové renty a odškodnění, ponejvíce z úrazů na drahách, tramvajích, ve válce atd. Vědecká zkušenost zejména z dob poválečných jasně ukázala, že všechny válečné úrazy mající za následek neurosy, zv. úrazové, nejsou výrazem skutečných úrazem zaviněných nemocí, nýbrž psychickou reakcí, buď již dřívější neurosy před úrazem aneb stavší se ze žitné myšlenky a z touhy po důchodu, jak praví Strümpf. Jest to živá reakce a touha po výhodách a zaopatření. Pro toto svědčí ten fakt, že všechny válečné neurosy a pod. mizí, nedá-li se očekávat prospěch. Kromě toho jest známo, že nejvíce válečných neurosy bylo u vojáků lehce

raněných aneb těch, kteří byli za frontou, nikoliv u těžce zmrazených aneb u zajatců.

Neurotik má k úrazovým neurosám značnou disposici nejen se stránky své vrozené konstituce, nýbrž i pomáhá mu k tomu jeho jemnější psychická reakce. Při neštěstích jako ku př. na drahách působí na neurotika skutečně mnohem silněji efekt než na normálního člověka. Ale současně neuropath vlivem své dráždivější reakce jest nakloněn ku známé Strümplově touze po důchodu. Simuluje zcela instinktivně vlivem své přirozenosti. Soudí se, nepracuje, poddává se své touze, fantasií a chorobě, takže při známých délkách procesního řízení stává se z něho skutečně nemocný člověk. Přivodí pravou úrazovou neurosu, třes končetin, závratě, neschopnost pracovní obrny, ač úraz vlastně jeho zdravotní stav nepoškodil. Tu lékaři jest těžko rozhodnouti, jak dalece jeho zdravotní stav souvisí se skutečným úrazem aneb jaký vliv vykonávala autosugesce a fantasie neuropathu. Rozhodně však toto jest zajímavým dokladem jeho duše.

Normální zdravý člověk dává přednost životu zdravému i jeho překážkami, dravostí a přirozeností. Řekli bychom, že zdravý člověk jest realnější, stálejší a proto průměrný. Naproti tomu neuropath jest vratký, nakloněn ku fantasii, ilusím a pohybuji se v extrémech. Na jedné straně vědom svých nedostatků, pokud se týká životní síly, na druhé pak jest nespokojen daným typem klidného života. Zbývá velikou otázkou, zda neuropathi jsou to, kteří mají vliv na lidskou společnost aneb naopak, zda podmínky civilizace a kultury tvoří neuropathy. Zda sociální opatření lidské společnosti jsou nezdravé poměry, rodící nové neurotiky aneb zda tyto nezdravé poměry vytvářejí. Faktem jest, že pro neurosního člověka ve smyslu vědeckém zpoždění a bezpečná opatření znamenají nedostatečnou terapii. Na druhé straně jsou to opět neuropathi, kteří mají veliký vliv na tvorbu lidské společnosti ve smyslu kultury. Onen věčně nespokojený habitus, stále toužící a vždy neklidný, plný bolesti a živých vjemů dává lidstvu nekonečně nové myšlenky, přináší umění, hudbu a obrozuje duši.

K řešení tohoto problému bylo by nutno dotknouti se otázky účele a štěstí života. Člověk ve smyslu lékařské vědy má býti zdravý, klidný a tím šťastný. Jeho smysly mají býti jasné, normální a přirozené. Medicina ve svém jádře jest dcerou pozitivismu. Nerada vidí illuse, živé fantasie, labilnost a nereálnost. Miluje vše hmatné, jasné, logické a připouští nanejvýše hypotézy. Proto i člověka a jeho myšlení posuzuje dle hlediska svých method, což často ji připravuje těžké chvíle v psychiatrii.

Je zde však kultura, která vede člověka ku otázkám vyšším, nepřirozenějším a málo hmatatelným. Zdravý člověk konsumuje pomalu a to jen přístupné myšlenky a cíle. Neuropath jde dále, trpí více. V celku zdá se, že kultura činí život ve smyslu medicíny a pozitivních věd nespokojenější, že tvoří stále více neuropathů. Nemá-li podíl na tom má vliv civilizace a její podmínky. Že separace lidské společnosti ve velkých městech od slunce, kyslíků, vody, nedostatek pohybu a přepínání systému nervového tvoří výbornou půdu pro vznik neuropathie a jejich prvků, netřeba dokazovat.

Naši úlohou však není řešiti otázku typu normálního člověka a jeho štěstí. Běželo o to, vysvětliti pojem neurosy ve smyslu vědeckém a její význam v lidské společnosti. Dokázali jsme, že mnohé prvky charakteru jsou závislé na konstituci individua a že neuropath je zjevem velmi důležitým v lidské společnosti. Jest nutno zaujmout

vůči nim určité stanovisko, a toto již se pomalu tvoří. Vždyť všechny poradny pro volbu povolání a hlavně psychotechnická oddělení a zkoušky ve velkých závodech a továrnách nejsou nic jiného, než správný výběr a třídění práce zaměstnání dle vloh individua.

Vezměte statistiky úrazových, životních a jiných pojišťoven a shledáte, že neuropathie jest jedná z nejdůležitějších nemocí, lépe řečeno, sociologických zjevů, se kterými nutno počítat. Uvažte, že počet nervosních lidí stále roste a vážně již ohrožuje zdravé lidské podnikání. O tom svědčí ku př. stesky zaměstnavatelů, obtíže nemocenských pojišťoven a jiných sociálních institucí. Chce-li lidská společnost skutečně jednou začít profylakční práci na poli ozdravení, tu nutno především řešiti otázku neuros a jich následků. Máme na mysli hlavně řešení praktická, pokud se týče úrazů, zaměstnání, výkonů práce a skutečných projevů nemoci. Nutno začít u kojenců a dětí na poli výchovy a přetvořiti nezdravý systém života. Otužovat a ne choulstivět! Odstraniti »Reizflucht« a zavěsti »Reizgewöhnung«.

Zdravým systémem života a výchovy bude snížen počet neuropathů, řekl bych somatických, u nichž neurotické obtíže jeví se v dráždivosti, v precitlivělosti a únavy fyzické. Těžkým problémem zůstává otázka neuropathů s příznaky jevícími se hlavně v psychickém smyslu. Jest otázkou kultury, života a jeho tvorby a do řešení podobného druhu máme ještě daleko. Stačí nám zatím, abychom přinesli neurotikům radost ze zdravého života, abychom je přivedli ku práci a odstranili jejich nebezpečí pro lidskou společnost.

R. Saudek:

Analýsa rukopisu ze světové války.

Telegraph to Berlin & Paris

35080

31 JUL 1914

*I still find that situation is not intricate
but in view of prospect of mobilization it is in
Germany it becomes essential to Mr. Gort: in
view of existing treaties to ask whether ^(French) German
Gort: is prepared to sign ^{rather} ~~not~~ to ~~cancel~~
retracting of Belgium in long as we do not
do so. Violate it
A similar request is being addressed ^(French) to German
Gort. It is important to have as long ~~as possible~~
~~in the future~~ E.g.*

Četba rukopisu.

Vyobrazená ukázka písma sira E. Greye, anglického ministerského předsedy, je rukopisný náčrtek noty francouzské a německé vládě, týkající se neutrality Belgie. Je v podstatě tohoto náčrtku, že byl koncipován s opatrností a bedlivostí, a že není formulován ani obvyklou ústní, ani obvyklou spisovnou řečí, nýbrž

*to Mr. Gort: in
ask whether ^(French) German
rather*

dobře formulovanou řečí diplomatickou. Ani jediné slovo není opticky nápadné, leda podtržený nadpis, jenž v tomto případě neznamená zdůraznění jednotlivých slov textu ani se netýká rytmu vět, nýbrž představuje pouhý kancelářský zvyk. Na určitých místech shledáváme textové opravy.

Mechanické prostředky.

Špičaté, měkké péro v dobrém stavu, dobrý inkoust, poněkud volné držení péra, podporující časté otáčení péra během psaní.

Vyšetření studia zralosti psaní.

Dokonalá zralost psaní. Větný impuls byl však brzděn:

1. neobyčejně častými pochybami, pokud se týká formulace noty;

2. zvláštní inhibicí, jež je v tomto stadiu vyšetřování ještě naprosto nesrozumitelná, při psaní pouze tři jednotlivých slov celého textu: dvakrát je to slovo »German« a třetí slovo zní »Germany«.

Určení stupně rychlosti.

Priménní znaky:

Nelámané tahy (mimo tři výše uvedená slova); pravoběžné odchylky od předepsaných levoběžných smyček; naproti tomu částečná levoběžnost v levosměrném rozšiřování mnohých spodních smyček a v levoběžném zdůraznění malého písmene »o« v slově »to« (spojeném s příštím slovem). Dobrý příklad toho vidíme na 4. řádku v »toH« nebo při nasazení malých »t«, jež začínají levoběžným adjustováním.

Vyslovená nepřesnost pohybu při umisťování znamének. Tečky nad »i« jsou prodlouženy v malé accenty graves a často kladeny buď příliš vpravo od kmene písmene nebo příliš vysoko, nebo obojí. Časté přerušování souvislosti, způsobené hranami, počátečními a závěrečnými adjustacemi; některá slova jsou sice spolu spojena (viz na př. na prvním řádku to-Berlin, v 3. řádku of-mobilization to-H 4. ř., of-Belgium 7 ř. atd.), to však odpovídá anglickému zvyku psaní. Pečlivé propracování tvarů písmen. Původně těsné písmo (při ležatosti). Zřetelné rozdíly tlaku mezi vlasovými a stínovými tahy. Druhotné znaky: Častá změna držení péra. Dvojnásobné znaky rychlosti se nevyskytují.

Je nám nyní rozhodnouti, je-li písmo původně rychlé, přesto však zpomalené, či původně pomalé, ale zrychlené. Hlavní znak rychlosti je nepřesnost při umisťo-

vání znamének. Ta má dvojitou příčinu: 1. je přirozeně následkem větného impulsu myšlenek, jehož tempu výraz písemný nestačí. Vedle toho však souvisí tento symptom s vizuální orientací na ploše papíru. Velmi detailně vypracované tvary písmen dokazují rozdělení pozornosti, jež byla částečně od obsahu odvrácena k výkonu psaní. Příčinou této ciselující detailní práce je (při užití brýlí) soustředěnost na těsně omezené zorné pole; co je mimo toto zorné pole, zdá se oku méně jasnější, takže zde je orientace vizuálně kontrolována méně a děje se pouze zvyklým reflexivním pohybem. Mimo to nalézáme v písmě dva základní znaky pomalosti, z nichž těsnost v ležatém písmu je podmíněna duševně a sice silnou sebekontrolou a rezervovaností. Dále máme četná přerušování, jež však stojí proti souvislosti spojení slov mezi sebou. Tato zvětšená souvislost není však v anglosaské abecedě individuálně typická, kdežto častá změna v držení pera podstatně zesiluje individuálně psychologický význam znaku častého přerušování kontinuity.

Závěry: Jde zde o značně zpomalené tempo při dokonale zralosti psaní. Zpomalení má dvě příčiny:

a) silnou, všeobecně se uplatňující sebekontrolu a rezervovanost;

b) zvláštní aktuální obezřelost a opatrnost ve formulování vět, spojenou s vyslovenou sebekritikou a ustavičnou skepsí během výkonu psaní.

Poněkud zrychlen byl výkon psaní silnou rutinou psaní, jež byla podporována bezvadně fungujícím tonem svalů a ovlivňovala reflexivní pohyby, podmiňující výkon psaní, fyziologicky nezávislé od duševních překážek.

Obraz písma je jen minimálně uzpůsoben zvláštností pisatele, že pro špatný zrak dovede jasně přehlédnouti jen malou část zorného pole — tím vzniká jen nepřesnost pohybu při umísťování znamének, jež se zde výjimečně vyskytuje při pomalém výkonu psaní, kdežto jinak je samozřejmým průvodním zjevem každého rychlého výkonu psaní.

Zjištění, je-li posuzované písmo přirozené, či nikoli.

Písmo je přirozené potud, že je úplně stejnoměrné ve všeobecných poměrech velikosti v tlaku a zjednodušení. Schází v něm jakékoli zdůraznění začátku. Nepřirozenost bychom mohli spatřovati jenom v tom, že člověk s nejvyšší zralostí písma (jak hned uvidíme) zvláště vysoké úrovně nepíše ve větných impulsích. Tuto okolnost však dokonale vysvětluje obsah a účel rukopisu. Jde zde tedy o písmo mimořádně přirozené.

Zjištění třídy úrovně.

1. Pomalé, pisatelem kontrolované, nanejvýš obezřelé, ale krajně přirozené písmo.

2. Ideální rozdělení všeobecné, horizontální i vertikální.

3. Originalita tvarů. Esteticky zjemnělé úchylnky od anglické školní předlohy, zjednodušení, při čemž většina vedlejších tahů je vypuštěna, aniž jsou při tom vynechány podstatné části některého písmene. Čitelnost tímto zjednodušením přirozeně nijak netrpí.

Závěr: Zcela mimořádně vysoká, intelektuální, ale také estetická úroveň, jež trpí pouze nedostatkem spontánnosti (vysvětlili jsme sice nedostatek větného impulsu).

Individuální znaky písma.

Adjustace (nasazení pera).

Obtížná adjustace počáteční záležitosti ve vertikálním začátečním tahu nahoru, po němž následuje hrana a dále tah krycí. Vylíčené počáteční adjustace nalézáme hned při začátku celého manuskriptu, kdy bylo pero poprvé na začátku slova Telegraph nasazeno na papír. Adjustaci tuto lze viděti pouhým okem, ale plasticky jasněji vynikne, hledíme-li zvětšovací sklem tam, kde pero bylo nasazeno na horním konci velkého tahu dolů při prvním písmeni T. Po tomto pozorování nebudeme překvapeni, nalezneme-li v tomto písmu nejtěžší způsoby adjustování, jež vůbec existují. Jen několik extrémních příkladů z hojnosti vyskytujících se tvarů: První slovo třetího řádku »but«, počáteční adjustování je sice centripetální, ale jeví silný tlak, následující hrana s ležatým tahem krycím je vystřídána hlavním tahem písmene b, jenž na psací řádce nepřechází v poloovál, nýbrž opět v hranu (!) a potom pokračuje krycím tahem nahoru; t. j. školní předlohou předepsaná šíře písmene »b« je nejen zmenšena, nýbrž redukována na nulu; na tom ještě není dosti, i poslední část školní předlohou předepsané smyčky písmene »b« a krátký tah dolů jsou redukovány na nulu. O 3 řádky níže v prvním slově 6. řádku »Gvrt.« v písmeni »G« vidíme počáteční adjustaci tam, kde byl myšlen poloovál jako horní část písmene; místo něho bylo nasazeno pero miniaturním pohybem, jenž má tvar rybí udice, načež následoval kolmý tah nahoru, tvořící zase hranu. Tutéž malou miniaturní udici vidíme však také v písmeni »n« o jeden řádek níže pod »G«, ačkoliv směr pohybu zde jest docela jiný.

Zcela jiný způsob počáteční adjustace ukazuje začáteční tečka ve vlasovém tahu obou t, z nichž první je ve slově »to«, 5. slově 5. řádku, a druhé v přeškrtnutém slově that, pod tím. Podobné začáteční tečky jsou velmi četné. Uvnitř slov se adjustování pro vázanost písma nevyskytuje.

Adjustace závěrečné jsou velmi četné, zejména končí-li slovo středním písmenem. Třetí slovo textu »trust« na druhém řádku končí hranou, za níž následuje krátký vodorovný tah se zesíleným tlakem. Totéž vidíme v dalším slově »that«. Kde se vyskytují na konci slov tvary smyčkové, končí rovněž tečkou (viz »of« na pátém řádku).

Vertikální adjustování papíru je vzorné, ale nikoli úmyslné; vyvěrá z hluboko zakořeněného estetického citění. Adjustování držení pera vyskytá se neobyčejně často v četných přídavicích a za účelem pečlivého zpracování tvarů písmen. Nejjasněji je patrné v předposledním slově »to«. První stínované místo leží v tahu nahoru. Na horním konci tohoto tahu bylo pero zase obráceno dovnitř; lze viděti toto otočení, jež se dalo na papíře a zanechalo tedy grafickou stopu, jasně na rozšířeném nasazení pera tam, kde první tah nahoru přechází v tah dolů. Pero bylo nyní obráceno dutou částí dolů. Tah dolů byl tedy psán tak zvaným »normálním« držním pera, proto dopadl stínovaně. Totéž držení bylo ještě při krátkém tahu nahoru při písmeni »o« a při základním tahu dolů téhož písmene. Nato bylo pero opět otočeno a to konkávní stranou na pravo, čímž vzniklo poloviční stínování v následujícím tahu nahoru. Zvláště připojená příčka písmene »t« stojící vpravo od kmene písmene a vypadající při povrchním pozorování jako konečná smyčka písmene »o«, byla

napsána postranným držením pera, čož vysvítá z nasazení pera, ze stínování horizontálního tahu a zaostření tohoto tahu na konci, kde tlak přestal a rozdvojené, elastické špičky pera se zase sešly.

Rozdělení psací plochy.

O tom jsme již mluvili ve všech bodech. Řádek probíhá rovně, jen zcela výjimečně stupňovitě, při čemž jednotlivé slovo klesá, kdežto příští začíná výše. (Na př. na 4. řádku textu »becomes essential to«).

Tlak psaní.

Rytmický tlak psaní, jenž byl již obšírně vylíčen. Žádný začáteční ani konečný tlak, žádné zdůraznění tlaku v jednotlivých slovech, žádný vzrůstající tlak, žádná pastóznost.

Velikost a poměry velikosti.

Absolutní velikosti nelze určit, ježto autor neměl příležitosti měřiti ji v originálu. Je, jak víme, podle pravidel experimentální grafologie prakticky bezvýznamná.

Poměry velikosti jednotlivých kategorií písmen jsou zdůrazněny.

Převaha horních a spodních délek.

Pro zjištění první vlastnosti je rozhodující, že na př. písmeno »t«, jež měří podle anglické školní předlohy $1\frac{1}{2}$ jednotky velikosti (tedy proti kontinentálním abecedám je o $\frac{1}{2}$ jednotky zmenšeno), jenom na konci slov jeví tuto zmenšenou velikost, kdežto uvnitř slov je skoro vždycky psáno nejméně velikostí středního písmene.

Zdůraznění spodních délek je příliš očividné, aby byly uváděny příklady.

Těsnost a šíře.

Písmo je vysloveně těsné. Mimo to se vyskytují četné tahy krycí, jež představují, jak známo, redukci každého možného stupně šíře na nulu. Při tomto zjištění je velmi důležité, že příčina krycích tahů nemůže být fysio-pathologického rázu, nýbrž, že jsou nezbýtně dány jen duševní příčiny tohoto zjevu.

Zjednodušení a zbohacení.

Estetické zjednodušení při propracování všech jednotlivých tvarů při občasných přidavcích a dodatečných opravách součástek písmen.

Způsoby spojení.

Hlavně hranaté tvary, zřídka levoběžné poloovály, jež se ku podivu vyskytují hlavně ve dvou slovech, které po obakráte zní German a jsou v textu daleko od sebe vzdálena. Písmena »r« a »m« jsou psána tak, že se od sebe nikterak neliší, jakoby byla myšlena dvě zcela jiná písmena, totiž »nn« ve formě levoběžných polooválů. Vidím tedy, že dvě z oněch tří slov, při nichž jsme v dřívějším stadiu zkoumání zjistili lomené a nejisté tahy, jsou táž slova, v nichž se na rozdíl od ostatního duktů písma poměrně obsažného rukopisu vyskytují levoběžné poloovály.

Souhrn:

1. Komplex mechanicky a fyziologicky podmíněných znaků písma.

Nelomené tahy s výjimkou 3 jednotlivých slov. Rytmický tlak. Nepřesně kladená znaménka přesto, že je výkon psaní pomalý.

2. Poctivost smýšlení.

Přirozený výkon psací. Rovné řádky. Dobré rozvržení plochy. Originalita tvarů, vzniklá jich zjednodušením. Ani tlak začáteční, ani konečný, ani náhlý. Zdůrazněné poměry velikosti.

3. Obezřelost, opatrnost a sebekontrola.

Pomalý výkon psaní. Častá změna v držení pera. Těsnost. Krycí tahy. Přeruchy. Adjustace počáteční a závěrečné. Pečlivé propracování tvarů písmen.

4. Houževnatá vytrvalost.

Pomalý výkon psaní. Převládá hranatý způsob vázání. Závěrečné adjustace. Dodatečné opravy tvarů písmen.

5. Estetické stanovisko.

Positivní originalita. Zjednodušení tvarů písmen. Vzorné všeobecné, horizontální a vertikální rozdělení plochy. Žádné zdůrazňování začátku. (Příznivý dojem tohoto komplexu je poněkud rušen pomalým výkonem psaní.)

6. Komplex znaků písma, týkajících se akutní skepse vůči obsahu dokumentu.

Pomalý výkon psaní. Doplnování tvaru písmen. Tečkování. Levoběžné poloovály. Krycí tahy. Tvary písmen, psané místo zcela jiných.

Pokus diferenciální diagnosy.

Diferenciální zkoumání, jsou-li snad tyto znaky písma, prozrazující tak silnou akutní skepsi pisatelovu vůči obsahu jeho dokumentu, vázány na určitá slova.

Pomalý výkon psaní převládá v celém rukopise. Velmi silně ukázněné tempo zastavuje se však úplně jen ve formě German. Neboť zde nacházíme tečkování, jež však nevzniklo adjustacemi počátečními nebo závěrečnými, nýbrž tečkování uprostřed tahu. Podívejme se na slovo German. Hlavní tah písmene »G« je předně zlomen ve spodní délce, za druhé obsahuje dvě tečky uprostřed dlouhého tahu dolů, z nichž první je na horní pravé straně oválu, kdežto druhá je v dolní části spodní délky. Všimněme si oválu. Je psán zdola nahoru a pak nalevo, načež je nasazen tah stínový. Lze docela přesně viděti rozdíl lehkého stínování v tahu nahoru a silného stínování hlavního tahu při ovále. Tečka, stojící mezi oběma tahy, není počáteční adjustací. Tato okolnost vysvítá také s určitostí z nasazení pera při psaní této tečky. Neboť špičky pera se na začátku rozdvajily a sblížily se na pravém konci tahu. Malá tečka čárkovitého tvaru byla tedy napsána zleva nahoře a směřovala napravo dolů. Tečka v dolní části spodní délky písmene G byla také napsána zleva nahoře směrem napravo dolů, ale zcela opačným způsobem tlaku. Tečka totiž počíná tence a končí zesílením. Tento způsob tečkování se v písmu vyskytuje pouze ve slově German.

Levoběžné poloovály jsou rovněž vázány na toto právě demonstrované slovo a dále na slovo German na třetím řádku od konce. Nad oběma slovy stojí slovo French, jež nemá ani levoběžného polooválu ani tvaru arkádovitěho, nýbrž je tvaru hranatěho, kdežto slovo German je v obou případech psáno arkádovitě, resp. levoběžným polooválem.

Tyto znaky písma jsou tedy vázány jen ta tato dvě slova German, stejně jako dodatečné opravy.

Máme tedy čtyři znaky písma, mající jen duševní příčiny, ježto jsou vázány jen na dvě zcela ojedinělá, daleko od sebe vzdálená slova textu, a přičít se všeobecnému duktu písma. Tyto znaky jsou: lomené tahy, levoběžné poloovály v nenápadných malých písmenech tečkování a dodatečné opravy. Naproti tomu však se vyskytují jiné znaky tohoto komplexu, totiž krycí tahy a písmena psaná na místě jiných, častěji a mimo to převládá v celém rukopise pomalý výkon psaní.

Místa, kde je písmo psáno na místě zcela jiného, týkají se jen v jediném případě také jiného slova a sice slova *violates* na šestém řádku. Jde-li o přirozený výkon psaní při veliké sebekontrolě a jinak pečlivém propracování tvarů písmen, a vyskytují-li se v rukopise slova, v nichž je nějaké písmeno napsáno místo jiného nebo dokonce více písmen na místě zcela jiných, takže se slovo dá těžko čísti, spíše jen uhodnouti — je to pro nás důkazem, že při psaní tohoto jednoho slova působila silná mentální překážka, týkající se významu tohoto slova. Sir Edward Grey podává nám důkaz správnosti naší teorie; neboť toto jediné slovo textu, jež podle naší metody označíme jakožto »psané za vnitřních pochybností«, bylo jím voleno nesprávně a proto přeškrtnuto. Přeškrtnutí dvou předchozích slov se netýká obsahu, nýbrž je syntaktickým důsledkem těchto změn textových. A nyní si všimněme, že již jen v slově *Germany* jsou psána písmena za zcela jiná, že se tu tedy uplatňovala též duševní překážka při psaní tohoto slova, jež nebylo škrtnuto.

Logicky tedy čekáme, že i třetí slovo, týkající se téhož myšlenkového komplexu, totiž slovo *Germany* (první na 4. řádku) bylo psáno s touž překážkou. Zde však není napsáno žádné písmeno na místě jiného, není zde zlomena spodní délka, není zde tečkování. Jak vysvětliti tento psychologický rozpor? Jen tak, že sice nejprve byl napsán začátek noty, že však ihned vystoupily do popředí pochybnosti, jakmile bylo ominósní slovo na papíře napsáno.

Jak dokážeme správnost této domněnky? Okolností, že toto slovo »Germany« je jediné slovo rukopisu, jež je označeno zvláštním znaménkem, a sice takovým, s jakým se shledáváme při obezřelém výkonu psaní, chce-li totiž pisatel označiti, ke kterému místu se má vrátiti při dodatečné revisi. Všimněme si kříže nad písmenem *G*, poznamenaného k tomuto účelu. Státník si byl tedy vědom, že zde bude možná nutná revise textu.

Proč si toho byl vědom již na tomto místě textu?

Protože na tomto místě mluví o výhradné mobilisaci Německa a protože byl v pochybnostech, může-li s pocitem plné odpovědnosti formulovati notu, v níž mluví, oproti svému přesvědčení, o mobilisaci jen jediné země.

Nerozhodnost na tomto místě je patrna ještě z dalšího znaku, totiž krycího příštítku u oválu písmene *G*, znaku, vyskytujícího se jen na tomto místě.

Souhrn a celkový obraz.

Je samozřejmé, že čtyři ze šesti komplexů znaků, vyskytujících se v písmu, podávají charakteristický obraz anglického státníka, souhlasící s všeobecnou představou, kterou o něm mají současníci. Je to sice cenné potvrzení, nám však může stačiti krátké resumé tohoto charakterologického obrazu, protože všeobecně vzdělanému intelektuálnímu čtenáři skýtá psychologicky velmi málo nového. Mluvíme zde o oněch kom-

plexech, jež jsme výše nadepsali tituly: poctivost smýšlení, obezřelost, opatrnost a sebekontrola, vytrvalost a estetické stanovisko.

M. Grey je muž bez jakékoli pósy, myslící věcně, strážlivě, jasně a objektivně; má vysokou duchovní úroveň, jež se vyznačuje nejen intelektuelním nadáním, nýbrž jež je řízena vytrábeným estetickým jemnocitem. Je to muž, jevíci neobyčejnou sebekontrolu, cit zodpovědnosti, obezřetnost, sebekritiku, smysl pro detail a velkou karakternost, hraničící téměř s pedantstvím.

V písmu Greyově se jeví velká vytrvalost; pisatel trvá zvláště v jednotlivostech na svém právu a na formě a nedá se snadno pohnouti, či přemluvití. Jeho idealismus je založen úplně na věcnosti, je prost jakékoli blouznivosti.

Jest to muž, jehož objektivnost, poctivost a velká věcnost vrcholí v osobní skromnosti, jež jest prosta planého sebepřeceňování a ješitnosti — to je rys charakteru, kterým se Grey podstatně odlišuje od většiny současných státníků.

Vedle toho jsme však objevili některá nova, jichž nesmíme potlačiti, ačkoli nesouhlasí ani s obrazem, jaký si veřejnost dělá o tomto státníku, ani dosud nebyla zásadně projednána v akutní polemice o otázce viny a zodpovědnosti.

Zjistili jsme na celé řadě průkazných znaků, jež jsou vázány jen na jedno určité, třikrát se opakující slovo textu, že se v okamžiku sepsání noty zmocnila pisatele hluboká skepse a nejistota a že se přičilo jeho osobnímu smyslu pro spravedlivost a objektivnost, formulovati tuto notu, v dějinách tak významnou, zrovna tímto a nikoli jiným způsobem. Nota, jež měla být poslána současně v stejném znění dvěma protivníkům, Francií a Německu, a jež měla zdůrazniti stanovisko čisté neutrality, je ve svém složení mentálně formulována jednostranně, t. j., psychologicky řečeno, podle mentality, jež pisatele v okamžiku psaní, jak lze dokázati, ovládala, není tedy bezúhonně neutrální, nýbrž stranická.

Viděli jsme, že Sir Edward Grey měl v okamžiku psaní těžké pochybnosti o tom, jedná-li správně, mluvě jen o mobilisaci v Německu. Na začátku psaní ještě doufal, že najde nějaký stylistický obrat, aby znázornil věc tak, aby jeho stanovisko se nezdálo jednostranné. Na konec provedl však jiné změny textu, nevrátiv se již k tomuto bodu. Textové změny, které provedl, týkaly se, možno-li tak říci, změny aktivního formulování v pasivní. Změnil slovo *violates* (porušení neutrality) v pasivní slovo *respect*. Vedle toho vidíme, že i krom těchto znaků písma, vízících se k určitým slovům, zbývá jich několik, jež jsme nazvali komplexem diplomatičnosti. Míněna jest samozřejmě těsnost písma, stupňovaná až ke krycímu tahu, tedy maximální těsnost v pomalém výkonu psaní. Je symptomem snahy po zatajení, tedy vlastnosti, jež znamená více než pouhou sebekontrolu a rezervu. Ale počet a intenzita mnoha ostatních, pozitivně hodnocených znaků, jež jsme shrnuli v komplex poctivosti smýšlení, je tak silnou protiváhou proti tomuto místu se objevujícímu oportunismu, že jej sice bereme, jak tu je, pocítujeme však při tom přece jen tichou lítost, že tento jinak tak vynikající charakter je lehce zkalen tímto málo hodnotným průvodním zjevem.

DOBA A LIDÉ

B. Markalous:

Kluby a jejich anglická tradice.

III.

Bývalý kamarádsky družný duch jest ovšem, jak bylo už řečeno, v tak velkých klubech ztracen. S tím třeba počítat a s tím třeba se smířit jako s faktem, který nelze změnit. Správně praví Ralph Nevill, že kdyby Dr. Johnson dnes vkročil do monumentálního vestibulu jedné z majestátních klubů (lze přirovnat některé, přibližně, s vestibulem a schodištěm našeho Národního musea nebo Národního divadla v Praze), že by řekl: »Pánové, tohle je snad palác — ale to není žádný klub!«

Tak se změnil postupem doby pojem »Klubu«.

První dům, sloužící výhradně potřebě klubu, byl v čísle 86 v dnešní »ulici klubů« v Pall Mall, dům, který byl původně postaven pro Edwarda, vévodu z Yorku, bratra krále Jiřího III. — dnes je klubů, které mají vlastní domy, nesčíslně. Zvláště v posledních třiceti letech vystavělo se nesčíslně palácových klubů v Piccadilly a v Pall Mall. Tyto přepychové budovy, do kterých se vejde na sta členů, jsou tedy vlastně už něčím zcela jiným, než byly kluby před sto lety. Dřív to byla místa odpočinku; před dveřmi klubu musily zůstat všechny starosti a nepříjemnosti denního života, jak to vystihují definice: »Klub je místo, kde žena přestane trápit a kde si člověk oddechne«, nebo: »Klub je zbraň, které divoši užívají, aby udrželi bílou ženu v patřičné vzdálenosti«. Cílem klubovního života dřív byla tichá aliance proti nepříjemnostem života, doléhajícím na lidi přibližně téže vrstvy. Dnes ovšem už sotva existuje člověk, který by, jako dřív, mohl většinu života prožít v klubu. Tenkrát bylo mnoho lidí bez zaměstnání, anebo aspoň takového zaměstnání, že většinou neměli co dělat. Nebyli sice podle dnešního měřítka bohatí, ale jejich požadavky nebyly tak veliké a kluby byly jednodušší a méně nákladné než dnes. Dřívější gentleman pozdě vstával, lenořil až do oběda, pak odešel do svého oblíbeného hostince a zůstal tam až do večere, nebo šel před večerí na procházku. Kolem sedmé se vrátil domů, převlékl se a šel do svého klubu na večerí. Nešel-li zrovna do divadla, seděl v klubu se svými přáteli dlouho přes půlnoc, při čemž se ovšem spotřebovalo úctyhodné množství brandy. Dnes už vymřeli oni staří návštěvníci klubů, odění v modrý, šosatý kabát, žlutou vestu s mosaznými knoflíky a úzké kalhoty, s dlouhými, visícími kníry, i oni milovníci jízdy na koni, kteří se objevovali stále v jezdeckých botách s ostruhami. Tito klubovní dandyové byli nesnesitelně domýšliví, hádaví a omezení — ovšem až na některé skvělé výjimky. Jejich obzor sahal jen málo za zdi jejich klubu. Za to byli vždy při dobré chuti.

I kluby byly, proti dnešnímu stavu, primitivní. I když v nich bylo víc onoho starosvětského komfortu, který mizí před rychlejším tempem moderního života, byly to přece těsné, mnohdy špinavé místnosti, ozdobené strakatými barvotisky beze všeho vkusu.

Zavádění moderních vymožeností do klubů narazilo ovšem na silný odpor starých členů. Elektrické světlo bylo zavedeno teprve po dlouhých bojích, telefonu bránili se klubovní gentlemani ještě houževnatěji, protože jim příliš připomínal obchod a práci. Vůbec neshodovalo se s dobrým tónem mítí nějaké zaměstnání vyjma vojenskou, námořní a diplomatickou službu.

Starý, aristokratický klubovní živel pomalu v Anglii ustupoval lidem mladým a energickým. Těm se zdála celá atmosféra starých klubů shnilá a nehybná. Vytvořili tak zvanou »Walking society« (Procházkovou společnost), která milovala život mimo město a chodila každý čtvrtek na procházku do St. Albans — k obědu.

I dnes ještě existují zbytky starých »klubmenů« pro postrach celého klubu a zvláště klubovního personálu. Takový návštěvník odkryje a potrestá nejmenší chybičku, nejnepatrnější nedbalost nebo zpoždění, ví, kdy lze v sezoně nejdřív koupit kaviár, chřest, zelený hrášek a nové brambory — a běda, není-li tím klubovní kuchyně dostatečně zásobena. Zná přesně cenu všech potravin a hned se bouří, když se mu zdá cena přemrštěnou. Je autoritou v etiketě a disciplíně klubu. K věcem mimo klub je většinou lhostejný. Kdybyste mu vyprávěli, že národ potkalo velké neštěstí, nebo že zemřel některý slavný muž, nezbudíte jeho zájmu. Ale řeknete mu, že kuchař v klubu dal výpověď — hned v něm najdete pozorného posluchače. Čte ve stejnou dobu stejné noviny, na stejném místě, píše psaní u stejného stolu a obědvá i večerí ve stejnou hodinu. Žije sobeckým a pohodlným životem, o společnost a seznamování vůbec nedbá, jen občas jede na návštěvu na venkov, tam, kde ví, že je dobrý kuchař. Není už nepřátelský k různým novotám, které mu dávají větší pohodlí. Ví o všem, co se týká členů klubu, však nikdy se tím nedává vyvést z rovnováhy. Tak obědvá a večerí, večerí a obědvá, až přijde chvíle, kdy se musí odebrat do onoho věčného »klubu zemřelých«. Chvilí se o něm mluví, však brzy zapadne jeho památka beze stopy.

Rozvoj anglického klubovníctví je přímo úžasný: každé zaměstnání, každá zábava, každý světový náhled se soustřeďuje v jiném klubu. Většina z nich je volná a světská, jen některé mají ráz vážný a obřadný. V jednom klubu na příklad se každého rána a večera čtou modlitby, dokonce zakladatelé tohoto klubu šli tak daleko, že zakazovali členům vstup do klubovní kavárny, nebyli-li »ve stavu milosti«.

Před šedesáti lety znamenalo členství v některém vznešeném klubu, jako byl White's, Boodle's nebo Brooks's, jistý společenský vzestup, protože předpokládalo urozenost a oblíbenost nového člena mezi členy staršími, kteří ho zvolili.

Většina klubů předpisovala pro své členy večerní oblek. Klobouk býval zhusta ponecháván na hlavě. Kdo vstoupil do klubu, byl zcela odloučen od vnějšího světa; zdraviti své známé, kteří šli mimo okna klubu, se pokládalo za hrubou neslušnost.

V předních klubech bývalo zvykem umývatí drobné mince, dříve než se daly do rukou členů. Peníze byly oprány, vyčištěny, pak dány do pytle, kterým se tak dlouho točilo ve vzduchu, dokud všechny mince neuschly. Tento hygienický zvyk trval až do nedávna.

Jiným zvykem byly společné obědy v klubech, při kterých první čtyři členové, kteří se nejdřív přihlásili,

mohli jísti zadarmo. To zařízení bylo velmi populární a jeho zrušení vzbudilo velkou nelibost.

Každý klub mívával svou tabatěrku, ze které si brali všichni členové. S kouřením tento zvyk ovšem se nenesl. Kouření bylo do londýnských klubů zavedeno po velkém odporu. Když se poprvé v kterémsi londýnském klubu o této věci jednalo, přišli do schůze všichni staří členové, kteří se třeba celá léta v klubu neobjevili, aby odhlasovali zákaz kouření. Oposice mladých si pak založila »Marlborough Club«, kde se po prvé smělo kouřit. Dnes se sice také ještě nedovoluje v některých klubech kouřit, ale ten zákaz je zřejmě staromodní a absurdní.

Některé kluby nepřipouštěly do svých klubovních místností žádných cizinců — ani jako hosty. V nejexklusivnějších bylo dokonce nařizováno odepřít cizinci i sklenici vody. Jinde směli vstoupiti do předsině, jinde do salonu, někde dokonce byli i připouštěni k obědům. Pokud jde o ženy, nebylo v klubovních pravidlech původně žádného zvláštního zákazu, ale přes to byly ženy vylučovány.

Doktor Johnson byl největším obhájcem klubovního života, jaký kdy žil. Když se jednou kdosi nad tím pozastavoval, Johnson odpověděl: »Sire, křeslo dokonalého a příjemného klubu je trůnem lidského štěstí.« Ovšem Johnson byl nakloněn literárním klubům, kde se vedly nekonečné debaty — dnes se takové kluby už přežily. Thackeray naproti tomu pomlouval kluby, kde jen mohl.

Moderní dnešní kluby jsou spíše luxusní restauranty a hotely než místa pro společnou zábavu. Někde jsou pro pohodlí členů zřizovány i ložnice a hledí se více na uměleckou výzdobu. Ale i nejužitečnější pokrok zdržuje nesmírná konservativnost: i dnes jsou kluby, kde se ještě svítí svíčkami.

Kluby působily a působí i na ostatní život Angličanů. Mladí muži, kteří se oženili, uvádějí do svých domovů klubovní přepych, kterému jsou zvyklí. Staří mládenci nemusí se starat o byt, nemusí se stravovat v hostincích, nemusí utrácet peníze za knihy a noviny — všechno najdou ve svém klubu.

Někteří lakomci chodili od klubu do klubu a hledali, kde se dá nejlacněji žít. Zvláště navštěvovali kluby, které svým členům dávaly leccos zadarmo, jako šunku před obědem a pod.

Když začaly vznikat přepychové kluby v Pall Mall a ve West Endu, bohatí lidé se stávali členy mnoha klubů zároveň — tak jeden známý Angličan vypravoval, že jeden čas platil 200 liber ročně klubovních příspěvků.

Dnes — praví Ralph Nevill (t. j. r. 1921) — má Londýn více než dvě stě klubů, v nichž počet členů stále vzrůstá, kdežto před šedesáti lety bylo klubů pouze asi třicet. V posledních třiceti letech bylo založeno přes sto klubů a získáno pro ně 120.000 členů. Na začátku tohoto století bylo v Anglii pouze 1200 lidí, kteří byli členy klubu, dnes jich je více než 200.000. Takovým přírůstkem se ovšem zmenšila vznešenost klubů i jejich vysoké sociální postavení a mnohé kluby, které dřív patřily mezi nejexklusivnější, dnes těžce zápasí s finančními nesnázemi. Ovšem často je tím vinna nerozumná konservativnost správců klubu. Volby nových členů se dnes dějí s daleko menší opatrností než dřív a často i s daleko menší poctivostí. Dříve se nevylučovali jenom lidé společensky závadní, ale i lidé,

zaměstnávající se obchodem, ne dost urození, či nebyli zvoleni pro nějaké zcela osobní nepřátelství; dokonce se vypravuje, že při kterýchsi volbách pravil jistý šlechtic: »Toho člověka nemůžeme zvolit, viděl jsem ho nosit večer černou kravatu.«

POVOLÁNÍ A ZÁLIBY

Milionáři v ringu.

V Americe je vše obchod. Vše točí se kolem peněz. Tedy i sport, či lépe řečeno hlavně sport. Všecky druhy sportů provozují se v Americe profesionálně. Jedině lehká atletika zůstává po většině sportem amatérským, provozovaným universitními studenty. Ovšem, že i zde možno mluvit o amatérech jen formálně. Význační jedinci dostávají celou řadu hmotných výhod i velkých peněžitých částek, ovšem jen tajně. Platy a příjmy profesionálních hráčů se podstatně různí. Rostou či klesají podle druhu sportu a jeho přitažlivosti. Nejoblíbenějším sportem v Americe je nesporně boxirg. Na něj připadá také velká část obnosu jedné miliardy, který se ročně v Americe na sport vydá. Nemá tedy divu, že se jim může dokonale užít ročně mnoho tisíc lidí a že několik z nich může se prací rukou, či lépe pěští svých, stát se v krátké době milionáři. Ovšem že dolarovými.

Popularita rohovnického sportu a éra milionových příjmů v něm je teprve posledního, hlavně poválečného data. Boxing byl již před lety v Americe oblíbeným sportem, ale v měřítku neporovnatelně menším. Jeho historie v novém dílu světa není o mnoho starší padesáti let. Před padesáti lety byl v Americe boxing za peníze vůbec zakázán. Přesto korala se různá utkání, ovšem že tajná, a to buď na říčních parnicích anebo na odlehlejších lesních planinách. Boxovalo se většinou bez rukavic a zápasníci bili se třebas několik hodin, než se jednomu podařilo zvítězit. Za tuto přímo nadlidskou námahu dostali pak obvykle dohromady dvacet anebo třicet dolarů. V osmdesátých letech minulého století začíná velká kariéra jednoho z největších rohovníků světa, John L. Sullivana, který dobyl roku 1882 titulu mistra světa vítězstvím nad Paddy Ryanem. Titul ten dovedl pak vítězně obhajovati po deset let. John L. Sullivan byl jedním z nejdokonalejších a nejpopulárnějších rohovníků světa. Jedině Dempsey dosáhl později větší popularity. Umění Sullivanova bylo opravdu jedinečné a někteří odborníci jej staví nad umění Dempseyovo. V jeho době bylo také ještě profesionální boxování zakázáno, a tak lidé, kteří chtěli jeho boj s Ryanem viděti, musili se shromáždit den před ním večer v Novém Orleansu, aby pak odejeli společně do blízkosti místa boje. Toto však bylo do poslední chvíle tajeno a neznal je ani vůdce celé výpravy. Miliční orgány, které byly zpraveny o chystaném utkání, měly rozkaz zatknouti každého, kdo by se chtěl protiviti zákonitému zakazu. Proto byly téměř všechny větší nádražní stanice obsazeny policejními orgány. Ale pořadatel s touto eventualitou počítal a zvolil si místo boje odlehle městečko, Mississippi City. Na toto bezvýznamné místo nikdo nepomyslel a proto nebylo také policejně stráženo. Jen tak bylo možno, aby se v něm konal nerušeně velký zápas, který vítězi získal světové slávy. Stejně tajemně se musily konati o sedm let později přípravy k boji Sullivana s Jake Kilrainem. Opět se shromáždilo v Novém Orleansu a to 7. července 1889 velké množství těch, kteří chtěli shlédnouti match a opět až do poslední chvíle žádný z nich nevěděl, kde se bude veliký boj konat. Po celonoční jízdě vlakem, při níž bylo nutno jeti oklikami a několikrát

přesedat, aby byla oklamána pozornost těch, kteří by chtěli matchi zabránit, vystoupili účastníci v časných hodinách ranních v městečku Richburgu ve státě Mississippi. Městečko toto bylo tak malé, že jen tomuto matchi děkuje zato, že bylo zaneseno na mapu.

O tři léta později byl zákaz profesionálních boxig-matchů konečně zrušen, díky velkému úsilí markýze Queensberryho, který byl velikým nadšencem pro tento sport a sepsal první jeho pravidla. On také první zavedl užívání rohovnických rukavic. 7. září 1892 konal se v Novém Orleansu první velký veřejný match o světové mistrovství a to mezi držitelem titulu John L. Sullivanem a jeho vyzývatelem James J. Corbettem. Soupeři utkali se pětiuncovými rukavicemi. Byl to klasický boj, zahajující moderní historii boxingu. Příjem na vstupném při něm byl 25.000 dolarů a pak ještě 20.000 na sázkách, tedy celkem 45.000 dolarů, které po odečtení režie byly rozděleny mezi oba soupeře. To byl ovšem na tehdejší dobu přímo neslýchaný obnos. Odpovídal však zcela důležitosti utkání. Byl o ně také v celém sportovním světě veliký zájem. Přijeli k němu angličtí lordi, hrabata, knížata a šlechtici z Itálie, Španělska, Francie, Německa, královská rodina dánská. Američtí milionáři a bankéři uzavírali sázky se šlechtici stejně jako s pochybnými elementy, seběhnuvšími se k místu boje se všech konců světa. Devět desetin publika sympatisovalo se Sullivanem a bylo ozdobeno jeho barvami, respektive jeho odznakem — zelenou hedvábnou šerpou, posetou hvězdami. Sázký zněl před zahájením boje 4:1 pro Sullivana a během prvních deseti kol boje stouply až na 70:1 v jeho prospěch. Když však byl v 21. kole Sullivan sražen obávaným Corbettovým úderem na žaludek k zemi a odpočítán, letěly všechny odznaky v Sullivanových barvách na zem, kde byly zašlapány. Corbett byl slaven s takovou okázalostí, jako nebyl dosud nikdy před tím slaven v Americe žádný hrdina. Ale ani Sullivan nevyšel na prázdko. Věděl, jak zachránit alespoň poněkud situaci. Zvolal: »Bíl jsem se nádherně, ale stejně nádherně jsem podlehl. Jest však mojí útěchou, že mne porazil Američan a že tedy nejvyšší rohovnický titul zůstane v Americe, kam opravdu patří!« Potlesk a volání slávy z mnoha tisíc hrdel ukázaly poraženému mistrovi, že nabyl znovu staré popularity.

Corbett ztratil svůj titul v boji s Bob Fitzsimmonsem. Utkání se konalo roku 1897 v Garson City v Nevadě. Bob Fitzsimmons zvítězil knock out ve čtrnáctém kole. Odměnou za svoje vítězství dostal již asi našich 100.000 Kč. Jeho pozdější přemožitel dostal za svoje vítězství 150.000 Kč. To byly na tehdejší dobu příjmy velmi značné. Ale jejich velikost měla se ukázat po velmi krátké době zcela průměrnou. Boxing vzrůstal neobyčejnou měrou. Stejnou měrou rostl i zájem o něj. Rostly návštěvy, rostly příjmy pořadatelů a samozřejmě musily růst i příjmy rohovníků. 26. července 1908 podlehl Tommy Burns, který se stal zatím světovým championem těžké váhy, černocho Jack Johnsonovi, jednomu z nejobávanějších rohovníků, kteří kdy vstoupili mezi provazy. Za svoji porážku dostal asi 200.000 Kč. Zvítězivší černý champion musil se spokojit asi padesáti tisíci dolarů. Celkový příjem z tohoto utkání byl tři čtvrti milionu Kč.

4. července byl nucen Johnson obhajovat svůj mistrovský titul proti Jim Jeffriesovi, který se po několika letech nečinnosti pokusil dobytí zpět trofej, jejímž byl kdysi držitelem. Johnson však odrazil jistě jeho útok a zvítězil rozhodným způsobem v patnáctém kole. Byl odměřen slušným obnosem asi 400.000 Kč. Ovšem i tentokrát bílý champion vyšel, ač poražen, z matche finančně lépe, než vítězný champion. Za vlastní boj v ringu obdržel sice jen asi 300.000 Kč, ale za filmování a za exhibice, které dělal v trainingu, dostal celkem asi přes milion Kč. To již byl obnos, který by se poněkud přibližoval

příjmu dnešních dobrých amerických rohovníků těžké váhy. A od tohoto matche začíná dolarový tanec. Championi jsou přepláceni managery, kteří se množí jako houby po dešti. Američané usilují ze vši síly, aby největší rohovnická trofej světa dostala se zase do rukou příslušníka bílé rasy. Hledá se ten, který by dovedl vyrvat světový championát těžké váhy z držení Johnsonova. Podaří se ho nalézt manageru Charlesu Murrayovi. O tom vypráví Murray takto: »Jednoho večera byl mi ohlášen ve starém chicagském hotelu Iroquois, v němž jsem právě bydlel, muž, zovoucí se cowboy Jess. Bylo to v zimě. Venku byl mráz asi patnáct stupňů pod nulou, a proto jsem málem padl překvapením, když tento cowboy, jmenující se Jess Willard, vstoupil do mého pokoje úplně bez zimníku, oděn jen v lehké letní šaty a rozhalenou košili. Přišel hladov. Neměl peněz a chtěl boxovat. Neslyšel jsem o něm nikdy před tím a byl jsem proto na váhách. Ale jeho postava, vysoká skoro dva metry, stavěná z dokonalých, žulových svalů, byla přece ještě něčím, co stálo za zkoušku. Dal jsem mu tedy příležitost k matchi v klubu asi před tisícem diváků. Za soupeře jsem mu postavil Sailora Whita, vážícího 90 kilogramů a známého svým neobyčejně tvrdým úderem. Willard však se na něj vrhl a zasadil mu hned v prvním kole takový úder, že vyletěl z ringu. To mi stačilo. Vzal jsem ho ihned do velmi tuhého trainingu a za nedlouho jsem ho postavil v Novém Yorku proti známému Soldier Kearnsovi. Willard ho uspal v osmém kole. Tím dokázal, že jeho schopnosti jsou opravdu jedinečné a že mu mohou dopomoci k dobytí championátu. Willard se vrhl ohromně práce. Trainoval s jedinečnou houževnatostí a dělal ohromné pokroky. Porážel všechny soupeře, kteří mu byli postaveni. Po nějaké době nastoupil proti Dan Daileyovi. Po osm kol byl boj nerozhodný. V devátém kole se však podařilo Willardovi zasadit jeho úder a byl konec. Všichni přítomní se shodovali v tom, že již dlouho nebyl viděn tak krásný match. Přítomný manager Harry Frazee byl ochoten uspořádati match o světový championát mezi Willardem a Johnsonem. Ihned byla sepsána smlouva. Match konal se za nedlouho poté. Jak dopadl, je všeobecně známo. Bývalý cowboy, který ke mně přišel před několika lety v mrazu a zimě, oděn jen v lehké sako a rozhrnovací košili, porazil černého championa a stal se sám světovým championem a velkým bohatčem zároveň, neboť jeho příjem z matche byl asi 100.000 dolarů (tedy asi přes tři miliony Kč). Kdyby byl měl Willard takové schopnosti, jako Dempsey, byl by býval úplným boxerským zázrakem. Na svoji velikost byl sice neobyčejně rychlý a dovedl udeřiti jako málokdo, ale jeho práce hlavou, neboli myšlení při boji bylo velmi primitivní.

A pak přišel na scénu Jack Dempsey, nejpopulárnější boxer světa. Jak jsem objevil Dempseye? Přípravoval jsem match Jim Flynnu proti Carl Morrisovi. Morris vážil 113 kilogramů a jeho úder byl přímo drtivý. Dva týdny před zápasem mne Flynn navštívil v Buffalu a prohlásil, že jede právě na západ, aby se tam utkal s nějakým neznámým mužem, jmenujícím se Dempsey. Právil, že mu tento match bude dobrým trainingem na zápas s Morrisem. O několik dnů později jsem se dočetl, že Dempsey knock outoval Flynnu hned v prvním kole. — Okamžitě jsem se rozhodl, že toho člověka musím vidět a že ho postavím proti Morrisovi místo Flynnu. Rozjel jsem se za ním. Dlel tehdy v Chicagu, kde trainoval pod vedením managera Kearse. Kearns mi opravdu potvrdil, že Dempsey je velmi nadějný boxer a že může jistě proti Morrisovi rastoupiti. Nabídl jsem mu za toto utkání 750 dolarů o Kearns přijal. Později jsem se dozvěděl, že Dempsey byl přímo ohromen »velikostí« nabídnutého obnosu (za match s Tunneyem dostal o několik let později tisíckrát více). Match konal se o několik dnů později. Dvě hodiny před započtím boje přijeli Dempsey

a Kearns do Chicaga za veliké sněhové bouře. Šel jsem je ihned navštívit do hotelu, v němž se ubytovali. Když jsem vešel, byl Kearns právě v koupelně. V pokoji ležel na posteli muž a četl noviny. Domníval jsem se, že je to snad nějaký masér anebo nějaká střední váha, kterou s sebou Kearns přivezl pro případ potřeby. Usmál se na mne tak dobrosrdečně, že nato nikdy nezapomenu. Vešel jsem do koupelny a zeptal se Kearnsa, kde má svého nebezpečného Dempseye. Kearns zatáhl kohout od sprchy a zavolal: »Jacku, pojd sem. Je zde Murray, manager dnešního utkání.« Moje zklamání bylo nesmírné. Onen průměrný človíček, že byl oním obávaným Dempseyem, který měl dnes stanouti proti hroznému kolosu Morrisovi a porazit ho? Šlénství!

Trvalo to několik minut, než jsem se probral. Marně mi Kearns líčil nejrůznějšími barvami přednosti Dempseyovy. Nechtěl jsem o tak nerovném boji nic slyšet a chtěl jsem utkání Morrisovo odložit až na pozdější dobu, až budu mít pro něho vhodného soupeře. Jakmile jsem to pronesl, zamračil se dobrácký obličej Dempseyův a vzal na sebe výraz, který se stal později známým, jako »Dempseyův válečný úšklebek«. Pravil mi: »Chci se za každou cenu bít s tím hromotlukem Morrisem. Neporazím-li ho jak se patří, můžete peníze, které mi máte dáti za match, rozdati chudým dětem, ačkoliv je potřebuji stejně nutně jako ony.« To mne přimělo, že jsem svolil k utkání, ačkoliv jsem byl zcela přesvědčen, že skončí pro tohoto chlapce velmi žalostně. Šel jsem také ihned k Dick Nugentovi, který tento zápas soudcoval a řekl jsem mu, aby jej okamžitě přerušil, když uvidí, že Dempsey nemůže. Řekl jsem mu zároveň, aby nedbal příliš na nějaký ten nedovolený úder, který by snad Dempsey dal, poněvadž je to slabý hoch a nemůže kolosu Morrisovi nic udělat. Myslil jsem, že match vezme velmi rychlý konec pro Dempseye. Konečně nadešel večer. 10.000 diváků naplnilo hlediště. Odebral jsem se do šatny Dempseyovy a jal jsem se mu vyprávěti různé anekdoty, abych mu dal zapomenouti trochu na nebezpečí, o němž jsem věřil, že rá něho čeká. Dempsey však velmi záhy prohlédl moje obavy. Poklepal mi na rameno a pravil, abych se jen nic nestrachoval, že on se také nebojí a že mi ručí za to, že obecnost bude s bojem spokojena. To mne vzpružilo. Vrátil jsem se do sálu mnohem klidnější. Nevěděl jsem proč, ale byl jsem tím hochem tak nadšen, že bych ho byl objímal. Ale měl jsem o něj přece nesmírný strach. Sedl jsem si tedy k časoměřiči s tím úmyslem, že nenechám Dempseye rozbití a že předčasným úderem na gong zakončím boj, kdyby Nugent nedbal mých rad. Ale jak byl chytrý ten hoch Dempsey! Když vešel do ringu a viděl mne seděti vedle časoměřiče, vyčetl ihned moje myšlenky. Kývl na mne rukou a já šel do jeho rohu. Naklonil se ke mně a dobrosrdečně pravil: »Netlucte předčasně na gong i kdyby se dělo cokoliv. Přišel jsem, abych zvítězil. Nepodaří-li se mi to, pak dáte mé peníze chudým dětem!«

Nikdy ve svém životě jsem před tím neviděl tak divoký, smršti podobný útok, jaký tenkrát zahájil Dempsey. Možno-li říci o některém člověku, že je tygr, pak jím byl Dempsey onen večer. Jak byl rychlý! Jako blesk! Hrál si s Morrisem, ač se vzhledem k nepoměru velikostí jejich postav očekával opak. Zíral jsem naň jako omráčen. Nechápal jsem prostě, jak je něco takového možné. To byl největší bicí a drtící stroj, jaký jsem kdy viděl. Když udeřil za nedlouho gong, oznamující konec prvního kola, byl jsem rapětim a překvapením nervově zcela vyčerpán. Bylo to nejnapínavější a nejdramatičtější kolo, jaké jsem kdy viděl. A přece Dempsey usedl si po něm do svého rohu tak klidný a svěží, jako člověk, který si sedá po obědě do křesla, aby si přečetl noviny. Toho večera dostal Morris tolik a tak strašných ran, že jich nedostal tolik za celou svoji rohovnickou kariéru. Když viděl, že všechno jeho

úsilí je marné, uchýlil se k nedovoleným úderům. Byl proto soudcem několikrát napomenut a když přesto neuposlechl, diskvalifikován. Dempsey pak prohlášen vítězem. Lidé kolem jásalí nadšením, jen Dempsey se tvářil zcela neštrašně. Naklonil se ke mně přes provazy a prosil mne, abych přemluvil soudce Nugenta, aby dovolil Morrisovi dále bojovat. »Nedávejte mi vítězství diskvalifikací soupeře. Chci jej porazit rozhodným způsobem!« Ale na výsledku se nedalo nic měnit. Za nedlouho po tomto utkání porazil Dempsey Gumbota Smitha ve druhém kole knock-out a od té doby se s ním počalo vážně počítati.

Následujícího roku stal se již hledaným soupeřem. Jeho platy počaly rapidně stoupati. Za nedlouho stali se on i jeho manager Kearns velkými boháči. Dempsey před tím, než se poznal s Kearnssem, vystřídal do roku 1917 asi devět různých managerů. Tehdy byl ještě ovšem velmi málo znám a musil si managery sháněti. Později ovšem, v době jeho velké slávy, se o něho manažeři trhali. S Kearnssem byl spojen Dempsey po dlouhou dobu. Za Kearnssova vedení byl posléze Dempsey postaven proti slavnému Jess Willardovi, aby se s ním utkal o světový championát. Dempsey zvítězil, jako ve všech dosavadních utkáních a stal se tak světovým championem všech kategorií. Jess Willard sřítit se již ve třetím kole pod přívalem jeho úderů. A od té doby se stal Dempsey nejoblíbenějším a nejlépe placeným boxerem. Všecky jeho matche měly rekordní návštěvy, rekordní příjmy, a Dempsey dostával rekordní obnosy. Roku 1921 došlo k jeho boji s evropským championem George Carpentierem, který se měl pokusit o vyrvání světového championátu z rukou Dempseyových. Byl to beznadějný útok, který skončil tak, jak Amerika očekávala a jak se Evropa a speciálně Francie tajně obávala. Carpentier vydržel vzdorovati jen do čtvrtého kola, v němž ho příval Dempseyových drtivých úderů poslal do říše snů, z níž se probral až za dlouhou dobu v šatně, v rukou svých sekundantů, zoufale usilujících o to, aby ho přivedli k životu. K tomuto matchi, který samozřejmě mohl uspořádati jen Tex Rickard, největší rohovnický manager, byla postavena zvláštní arena, která byla v den boje naplněna devadesáti tisíci diváků, kteří zaplatili na vstupném rekordní a rá tehdejší dobu přímo neuvěřitelnou sumu 1,626,580 dolarů, z nichž dostal poražený miláček Francie Carpentier »bolestného« 200.000 dolarů. Dempsey pak za své vítězství ještě o sto tisíc dolarů více. Po tomto vítězství dosáhla popularita Dempseyova vrcholu. Stal se americkým hrdinou. Jakmile se objevil na ulici, hned se lidé rozestupovali, aby mu udělali cestu. V té době podnikl cestu do Evropy, kde byl slaven se stejnou, ne-li ještě větší okázalostí, než v Americe. V Anglii byl na jeho uvítání uspořádán takový ohňostroj, že ani při královské korunovaci nebyl větší. Byl očekáván na nádraží asi půl milionem lidí. V Anglii byl jeho příchodem nejprednějších osobností. V Paříži byl jeho příjezd oslaven ještě okázaleji. Muž, který dovedl rozdrtit tak lehce a rozhodně modlu Francouzů, byl sensací, jaké není rovno. Jeho přivítání a oslavy byly ještě okázalejší, než v Anglii. Dempsey musil zase s nasazením všech sil prchat z náručí svých nadšených obdivovatelů napolo již umačkán. Není pak divu, že se vyjádřil, že nejtěžší boj v ringu je proti podobnému uvítání úplným zábavným rozptýlením. V Paříži byl ovšem zase hostem všech nejprednějších osobností a poněvadž byl tenkrát ještě svobodný, dostával denně asi tři tisíce nabídnutí k snatku.

Po návratu z Evropy utkal se pak s argentinským kovářem Luis Angel Firpem, zvaným »býk pamp«. Match byl pro Ameriku opět velikou sensací a návštěva vypadala podle toho. Stejně i příjem na vstupném. Nebyl sice tak vysoký, jako při utkání s Carpentierem, ale přece jen tak veliký, že Dempsey mohl za své vítězství, které dobyl již v druhém kole, dostati půl milionu dolarů. Firpovi bylo se však spokojiti jen se sto tisíci. Dempsey

byl největším magnetem na publikum. Jeho matce byly vždy dramatické. Není proto divu, že si Dempsey mohl diktovati stále větší požadavky. A tak posléze dochází k jeho boji s Gere Tunneym, který ho stál championát. Dempsey, který ještě před několika lety byl přímo nadšen, když dostal za match sedm set dolarů, diktuje si nyní s největším klidem svoji »gázi« ve výši osm set tisíc dolarů, neboli asi našich dvacet sedm milionů Kč. Ale i tento rekordní příjem za jedno utkání neměl zůstat rekordním. Když následujícího roku Dempsey vyzval Tunneye na odvetný match, žádal tento za boj s ním rovný milion dolarů, tedy třicet čtyři miliony Kč za půl hodinky. A dostal je. Match konal se v Chicagu a byl navštíven více než sto tisíci diváky, kteří zaplatili na vstupném přes dva miliony dolarů. Pořadatel Tex Rickard, přesto, že zaplatil oběma bojovníkům tak veliké obnosy (Dempsey dostal asi půl milionu) ještě vydělal slušný obros.

Za pouhých třicet minut námahy třicet čtyři miliony Kč! Jaká to neuvěřitelná suma! Srovnáme-li délku dřívějších bojů o světový championát s výší příjmu, který tehdy rohovníci dostali, vidíme, že obě se změnilly v obráceném poměru. Počet kol stále klesá, naproti tomu příjem championů nepoměrně stoupá. Jake Kilrain obhajoval svůj světový titul proti anglickému mistru Jem Smithovi v boji, který trval 106 kol. John Sullivan potřeboval k tomu, než porazil v Richbourgu Kilraina, 75 kol. Tim Corbett, který je ještě dnes považován za jednoho z největších a nejdokonalejších rohovníků všech dob, potřeboval 21 kol, než zdolal v Novém Orleansu Sullivana a stal se tak jeho nástupcem. Ve čtrnácti kolech boje vyrval mu pak roku 1897 slavný Bob Fitzsimmons jeho trofej. Černoš Johnson potřeboval k tomu, aby porazil Burtse a stal se světovým championem, 15 kol. Podlehl pak Jess Willardovi až po 26 kolech zoufalého boje. Dempsey sklál Willarda již ve třetím náběhu. Jaký to rozdíl mezi takovým příjmem 25 dolarů, který obdržel Tom Sayeds za boj, který trval přes sto kol, a mezi milionovým příjmem Tunneye za deset kol boje!

To jsou všechno ovšem americké poměry, které jsou pro Evropu úplnou nemožností. Pokus o jejich aplikaci v Evropě dokonale ztroskotál. Jedině známému anglickému managerovi Cochranovi se v roce 1920 podařilo uspořádati velkorysý rohovnícký utkání, na němž se vybralo asi přes pět milionů Kč. Hlavní boj svedl tehdy Carpentier s Angličanem Joe Beckettem. Sedadlo u ringu stálo asi našich pět tisíc korun. V tom tedy se podařilo Angličanům předčítí i Ameriku. O čtyři roky později se pokusil Major Wilson uspořádati ještě větší boxing match ve stadionu wembleyském. Hlavním jeho číslem byl boj Tommy Gibbonse, čekatele na utkání s Dempseyem, a Angličana Joe Bloomfielda. Počítalo se s příjmem asi dvacet čtyři milionů Kč, ale vybralo se jen něco přes pět. Zápas skončil naprostým deficitem, který zcela Wilsona ruinoval. Americké poměry se ukázaly na Evropu přec jen příliš rozměrné. Popularita boxingu v Americe je neporovnatelně větší než v Evropě. Proto je možno, aby gáže boxerů byly tak veliké a aby přece ještě manager vydělal, zvláště je-li to tak slavný a lišácký manager, jako Tex Rickard. Jen tentokráte se poprvé přepočítal. Match Tunneye s Heeneyem, jím pořádaný, skončil schodkem asi dvě stě tisíc dolarů. Ale to není nic na bývalého zlatokopa z Klondike, tohoto muže vysoké hry a dnes mnohonásobného milionáře. První obchod se mu snad nezdařil, ale co konečně na tom, když jich tolik před tím skončilo tak úspěšně. Tex Rickards je muž, který dovede počítati a který dovede z milionu udělati brzy dva i více. Dovede dělati peníze, ale dovede je i udržeti. Podobně i celá řada rohovníků-championů. Tak na příklad Dempsey, který nedávno prodal známý Barbara hotel v Los Angeles s výdělkem sto tisíc dolarů. Nyní se chce věnovati ovocnářství v Kalifornii. Vložil do toho již milion

dolarů, vydělaný prací svých tvrdých — obávaných rukou. Podobně je tomu i u jirých championů. Ale stejně, ba větší měrou je tomu opačně. Celá řada championů vydělala velké peníze a přece po několika letech většina z nich skončila bídne v naprosté chudobě. Co žalu a smutku, co tragických konců již přivodily peníze, četnými boxery snadno vydělané! Co velikých talentů odvedly s jejich dráhy, která slibovala býti jedinečnou! Kolik nešťastníků udělaly z těch, kteří byli na nejlepší cestě býti těmi nejšťastnějšími! Dokud měli dostatek vůle, dokud dovedli odolatí lákání pohodlného a rozmařilého života, bylo dobře. Jakmile podlehli vábívému volání svodů, byl konec. Je velké množství těch, kteří vidí jen tu světlou stránku boxingu, kteří vidí jen horentní příjmy championů. Hned po prvním úspěchu v ringu dělají si nejsmělejší plány a doufají, že se stanou rázem milionáři. Zanechávají svého povolání a ženou se bez rozmyslu za přeludem. Ztroskotávají však brzy. Snad ještě tak brzy, že je možno, aby se vrátili zpět. Je mnoho povolání a málo vyvolených, hlavně ve světě dvanácti provazů. Championi dostávají sice rekordní příjmy, ale ty jsou v mnohém, ba možno říci ve většině případů dokonale zaslouženy. Boxerská skýva je tou nejtvrďší. Povolání boxera je jistě nejtěžším povoláním vůbec. Tím ovšem není myšleno schvalování statisícových a milionových příjmů v poslední době. To je přeláčení stejně zavržitelné, jako je ra druhé straně žádoucí, aby dobrý boxer dostal zapláceno podle svého umění a nejen podle váhy, jak je tomu ve většině případů v poslední době. Vždyt námaha a příprava boxera lehčí váhy je stejně namáhavá a vyžaduje stejného odříkání, jako u boxera těžké váhy. Vůbec pak v celku training boxera je velmi nákladný a vyžaduje mnoho přísnosti a odříkání v životosprávě, vyžaduje nezlomné vůle a mnoho času.

Všecky sporty vyžadují od těch, kteří je chtějí s úspěchem provozovati, naprostou věrnost a plné oddání. Boxing pak nejvíce. V něm není možno dělati něco prostředně. V něm není kompromisů. Je jen jedna cesta a ta je tritá. Vede však k cíli, který však dovede nahraditi všechna odříkání a strádání. Běda těm, kteří s této cesty sejdou a zabloudí! Běda těm, kteří ji zradí a přece se domnívají, že dojdou cíle! Boxing je sport, kterým možno vydělati velké peníze, ale zároveň sport, který vyžaduje celých, dokonalých mužů. Není sportem pro slabochy. Ti, kdož nejsou rozenými bojovníky, muži z ocele, at nikdy se neodvažují nastoupiti nejtvrďší a nejnamáhavější kariéru!

Jsou ovšem i někteří rohovníci, kteří se objeví na rohovníckém nebi rychle jako meteory. Zaplanou rychle v slávě. Ale jejich sláva a bohatství bývají tak rychle u konce, jak rychle byly získány. Jsou mezi nimi opravdu jen velmi zřídka takoví, kteří dovedou počítati a uvažovati, kteří dovedou pamatovati na budoucnost. Většina jich však je rychle spita náhlým úspěchem a získaným bohatstvím. Nedovede tyto plně oceniti a nedovede je udržeti. Většina jich snaží se pak rejrychleji utratiti všechny peníze a s nimi pravidelně utrácí i svoje zdraví a sílu. Zanedlouho je s nimi konec. Jejich další život je pravidelně řetězem bídy a utrpení. Neznajíce jiného zaměstnání, neumějí vydělávati a stávají se obtíží lidské společnosti.

Young Criffo, champion Australie lehké váhy, přijel do Ameriky a porážel lehce a všechny tamní championy své váhy. Stal se záhy slavným a manažerí ho přeláceli. Diktoval jim nemilosrdně své podmínky a oni je plnili. Peníze se mu jen hrnuly. Dal se jimi svést. Počal vésti rozmařilý a luxusní život. Rozhazoval bez rozmyslu i bez počtání. Jednoho dne triumfoval posléze nad nejlepším mužem Ameriky. To byl jeho vrcholný úspěch. Po boji šel si do kanceláře pořadatelovy pro svoji gázi. Ten počal mu rovnati balíčky bankovek a opatrně je přepočítávati. Griffo byl však netrpělivý a zvolal: »Již dosti, nemám čas, abych zde pro pár mizerných grošů čekal tak dlou-

ho! Připravil se tím o několik tisíc dolarů. Ubohý chlapec! Po nějaký čas vedl pak ještě život milionáře, ale ne dlouho. Šel záhy velmi rychle dolů a za nedlouho skončil v bláznici. Po nějaké době ho propustili. Stal se tulákem, žijícím z milosrdenství některých svých dřívějších obdivovatelů a příživníků. Pokusil se ještě jednou se vzchopit. Podařilo se mu to na krátký čas, ale jen proto, že jeho soupeř byl právě takový šlenc, jako on před tím. Billy Murphy, jak se totiž jmenoval, přijel k areně, kde se utkáří konalo, v luxusním voze, doprovázen krásnou, mladou dámou. Pokuřoval si pyšně cigaretu. Před arenou sestoupil s vozu a pravil ku své přítelkyni: »Počkejte, prosím, několik minut. Zastavím se zde, abych dal lekcí jednomu chlapečkovi!«

Odešel jako triumfátor. Nešťastník! Vrátil se zcela v jiném stavu, či lépe byl do vozu donesen zcela rozbitý. Young Griffio ho porazil. V následujícím matchi však podlehl rychle jinému soupeři a pak byl s ním již definitivní konec.

Podobných případů je veliké množství. Historie boxingu je jimi poseta. Kolik kariér, kolik championů, od nichž se tolik očekávalo, zašlo s neuvěřitelnou rychlostí! Přísný training, spojený s dokonalou životosprávou, jsou základem úspěchu v boxu. V něm musí býti špatně trainovaný athlet poražen člověkem, třeba o celou třídu horším, ale jsoucím v nejsvědomitější formě.

Boxer musí býti stále ve formě, stále připraven. Nikdy si nesmí dopřáti vybočení z přísného trainingového režimu, neboť jinak vždy uvidí nepříznivé následky. Příjmy boxerů jsou na pohled velmi značné a záviděníhodné, ale pohlédneme-li i ra rub věci, budeme na tuto výši pohlížeti zcela jinak. Nebudeme záviděti těm, kteří svědomitostí, krajním odříkáním a tvrdým trainingem vydělávají si velké obnosy, neboť si je opravdu zaslouží. Politujeme rejvýše ty nešťastníky, kteří nedovedli myslet na budoucnost, stali se desertery a ztroskotali. -Eddie-

D O P I S Y

O věznicích a žalářích.

Velectěný pane redaktore!

dovolte mi laskavě přičinit několik poznámek k článku »O zločincích a zločinu«, vyňatému z knihy Wallaceovy a uveřejněnému v posledním čísle Přítomnosti. Spisovatel netvrdí o sobě, že je kriminalistickým odborníkem, nýbrž toliko, že se mu připisuje znalost zločinců. Chci proto s odborného hlediska srovnati jeho postřehy a dotknouti se závěru článku.

Wallace rozeznává zločince příležitostné, z nutnosti skutečné či autosuggestivní a zločince vlastní (profesionální) a konstatuje, že zločinců z povolání (vlastních) je v prvých dvou skupinách jen mizivé procento. Dále praví, že 90 procent odsouzených vedlo až dosud řádný život; dokonce prý jen 10 procent usvědčených vrahů bylo předtím soudně trestáno. Zabývá se pak kategorií skutečných (profesionálních) zločinců a konstatuje, že převážná většina jich je nevzdělaná, že ve škole špatně prospívala, duševní úroveň nejednoho z nich, že hraničí přímo s idiotií; že většina z nich se dostala na šikmou plochu proto, že jsou příliš líní a hloupí poctivým způsobem se uživit. A nyní chce naráz dosíci snížení kriminality všeho druhu tím, že by se zavedl žalář tak tvrdý, aby učinil odsouzenému život v trestnici tak nesnesitelným, že by trestanec za nic na světě nechtěl již nikdy spáchat zločin. Délka věznění při tom nerozhoduje; trest necht je krátký, ale tvrdý.

To, čeho žádá Wallace, je návrat k středověku, a lze mu

prostě namítnouti, že je to nemožné, poněvadž pouhý pohled na podobná vězeňská zařízení, jaká jsou zachována na př. v našem Špilberku anebo v dožecím paláci v Benátkách, vzbuzují v dnešním člověku hnus. Je známo z dějin, že ani tyto nejkrutější prostředky, sahající za meze lidskosti, zločinnost se světa neshladily. Novější odborníci kriminalističtí jsou vesměs pro takový postup vězeňský, který by usměrňoval další život odsouzcův. Ale i bez ohledu na tyto věci nemám závěr Wallaceův na podkladě jeho vlastních postřehů za správný.

Je-li tak veliké procento provinilců příležitostných a provinilců z nutnosti (zločiny k nimž dala podnět lákavá příležitost, slabá chvilka svedení špatným člověkem nouze, nepříznivé prostředí atd.), jak konstatuje Wallace, není příčiny, aby se se zřetelem k této převážné většině jistě napravitelných provinilců zaváděla tak drastická opatření do všech vězení. Příležitostný provinilec i mírně vykonávaný trest na svobodě, tvrdost ho naopak vydražďuje k společenské odvetě. Tedy onen vskutku těžký žalář by slušelo omeziti na zločince z povolání. Ale praví-li Wallace sám, že duševní úroveň těchto lidí je zpravidla nízká a že jich nelze polepšiti, pak nepomůže této kategorii zločinců ani sebe drastičtější trestání. Je-li to člověk, který nemá v hlavě vše v pořádku, anebo člověk od narození tupý pro vnímání mravních zásad, bude sotva vnímati i význam trestu.

Proto nemohu souhlasiti také s Wallaceovým míněním, že délka trestu na svobodě je nerozhodna, že má význam toliko tvrdost. Jde-li o lidi, kteří — abych užil slov Wallaceových — nejsou zločinci ve vlastním smyslu slova a dosud se chovali dobře, záleží velmi na tom, jak dlouho je odsouzený ve vězení, má-li ovšem toto vězení výchovná zařízení. Je jisto, že krátké tresty na svobodě jsou zpravidla bez významu pro smýšlení odsouzcův, tím spíše, ježto soudní věznic, v nichž se odpykávají, nemohou se ani zdaleka vyrovnati účelnosti svého zařízení samostatným, na vědeckém základě vybudovaným trestnicím. Pro zločince z povolání je dlužno bezpodmínečně žádati trest dlouhý, podle okolnosti doživotní, který by odpykával v ústavě s dobrými mřížemi a vysokou zdí, poněvadž je ho třeba v zájmu bezpečnosti na dlouho nebo na trvale vyloučiti z občanského života.

My na štěstí dáváme vězňům jen tolik jíst, kolik stačí, aby se zachovali při síle a zdraví, nemáme rozhlasů v trestnicích návštěvu dostane vězeň v trestnici někdy za rok, jindy za delší léta nebo vůbec ne, nikoli že by toho nedovoloval vězeňský řád, ale proto, že příbuzní zpravidla nemají peněz na cestu do vzdálené trestnice; nedáváme jim hrát pro zábavu přivolanými hudebníky; to, co se v trestním ústavě vězňům občas zahraje nebo zazpívá, vydře v pravém slova smyslu vězeňský učitel s šumaři a diletanty trestaneckými. Dáváme jim ovšem dobré knihy a vedeme je k četbě a vzdělání, a to nezřídka prospívá probuzení svědomí a návratu k pravidelnému životu.

V dokonalé úctě

Dr. František Kočí.

NOVÉ KNIHY

František Kropáč: *Propast*. Příběh sedmi nocí. Román. Autor píše v doslovu: »Proč byla napsána tato kniha? Život jest tak černý a není nic hroznějšího nad pomyšlení, že právě tato jeho stránka je všeobecně přehlížena. A není bídě, či lépe, ubožákům, kteří ji zakoušejí, aspoň nepatrně učiněno zadost, jestliže se ví a píše o jejich bídě? Mimo to chce býti tato kniha obrazem krutých let poválečných.« Nákl. V. Petra, Praha II., Lützowova 27. Kč 25.—.